

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարեկանը 6 ռուբ. Աւանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիզուով.

Յայտարարութիւններին համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՄՇԱԿ

Մարտի 30-ին, կարճատև հիւանդութիւնէն յետոյ, Մովսէսյան վախճանովը յայտնի լեզուագէտ ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍՅԱՆԵՑ: Հանդուցեալի հօրեղբօր որդի և են Սարգսեանց հրատարակում է հանդուցեալի ծանօթներին և յիշատակը յարգողներին ներկայ գտնվել ՀՈՒՅԷՀԱՆԳՍՏԻՆ, որը լինելու է այսօր, հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին, Գամպեանց եկեղեցում, պատարագից յետոյ, ժամը 11 1/2-ին: 1—1

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՒԹԻՒՆ

Կովկասեան նկարիչները պատկերահանդէսը. Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սեբաստ Դանաթիկ յօրեկանը. Բնորոգական գործը. Հայոց բնիկն ծառայողները. Կիսանկեր հանեցը. Անճարներին ստիպանքը. Նամակ Բարսեղ. Նամակ Չանդուր. Կ. Ներքին լուսեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մեկրոյ յորման. Հայ գաղթականները Թունաստանում. Տեղեկութիւններ Կ. Պօլսից. Նամակ Աւստրիայից. Նամակ Անգլիայից. ՀԵՌՈՒԳՐԵՆԵՐ. ԲՐՍԱ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԿՈՎԿԱՍԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԻ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՆՆԵՐ

Թիֆլիսի գիւտարական-պատմական մեծ գէշի դահլիճում բացված պատկերահանդէսն այցելողը լաւ տպավորութիւն է դուրս բերում այդ պատկերահանդէսից: Մարդը համոզվում է թէ տեղական նկարիչների շրջանում կան ընտիր ոյժեր, կա աշխատասիրութիւն, կայ տաղանդ, կայ ձգտում գէշի առաջադիմութիւն:

Պայտերիները մէջ դարձան իրանց վրա ուշադրութիւն են դարձնում Բարձր-Չաղան, Մարգիթուսօ, Չանկօվսի, Ստախովսկի, Չարաբով, Կոլչին, Հելլիսթը, Դամիշ-Նօյ և այլն:

Բարձր-Չաղանի երեք պատկերներ աչքի են ընկնում զխաւորապէս. «Ալագանի հո-վիտը Այնախի կողմէ» (№ 23), «Անճարից յետոյ» փաթիլի պատկերը (№ 13) և վերջապէս «Կիշերը ծովի վրա» (№ 35) հրաշալի նկարը: Այդ վերջին նկարի վրա Բարձր-Չաղանի վրձինը արտադրել է ջրի հանդարտ մակերևութի վրա լուսնի շողերի արտապայման մի բոլորովին նոր էֆֆեկտ. ծովը ինչքան հանդարտ էլ լինէր, միշտ շարժման մէջ է և աճա նրա գրեթէ անսնկատելի, մանր ալիքները դառաթիւններ են միայն լուսաւորվում լուսնի արծաթափայլ լուսով: Այդ լայն խիսական լոյս է և ոչ թէ ներկեր են...

Չանկօվսի պատկերները գեղեցիկ են, բայց դարձան միակերպ թէ իրանց բովանդակութեամբ և թէ գոյներով: Միշտ լուսնային շղթաների ձիւնապատ գազաթիւններ, միշտ ծագող կամ մայր-մանուկ արեգակի ճառագայթների վարդագոյն-մանիշակագոյն լուսաւորութիւն:

Չարաբովի նկարները ճիշդ են, բնական են, բայց միշտ փոքր ինչ անդրյոն. կարծես նա նկարում է բնութիւնը միմիայն անպա-մանձ երանակին. օրինակ նրա «Տեսարանը Թիֆլիսի վրա Մեղայելեան կամուրջից» (№ 97):

Կոլչին հանդէս է դրել մի գեղեցիկ, թարմ, ճշմարիտ բանաստեղծական տեսարան «Բորժօվա գետակը» (№ 8): Փրփրա-ցող աղմկալի գետակը, քարից քար. գահա-վիճակներ վաղում է մի կանաչապարզ ձո-րակի միջով և բնութեան այդ գեղեցիկ տե-սարանը լրացնում է մի խումբ օրիորդների ներկայութիւնը, որոնք գետակի ափում ձուկ են որսում: Օրիորդների գրեթէ շնորհալի է:

Րոյ պղծաբ բաց կարգից գոյնի լինել, այլ պէտք է լինէր անհամեմատ աւելի մոյզ: Ժանրիստներից իր վրա ճշմարիտ ուշա-դրութիւն է դարձնում միմիայն Լօնգօ: Նրա «Փուռը» (№ 36) անմասն է, մեր կարծի-քով, թէ ճշգրտեան, թէ բնականութեան և թէ գոյների կողմից: Անմասն են իրանց բնականութեամբ հայտնուեցող տիպերը: Լօնգօի և միւս նկարները, օրինակ «Միւրդ ծախողը» (№ 59) և «Արևելեան շորեղէ-ների ծախողը» (№ 63) զերպանցում են հանդէս գրված բոլոր միւս ժանրիստների նկարներին:

Գարսեպին մենք նախորդ պատկերա-հանդէսի ժամանակ խտտութեամբ քննադա-տեցինք և հիմա էլ դռնում ենք թէ նա շատ աննշան առաջադիմութիւն է արել նկարչական արհեստի մէջ: Նրա պատկեր-ները տափակ են, նրանց պակաս է բլբլ-եֆը, պակաս է և պէր սպէկ օրվա: Միտողների բաժանմունքի մասին մենք աւելորդ ենք համարում խօսել: Որպէս սի-րողների ստեղծագործութիւններ նրանց մէջ մի քանի նկարներ (թէ ձիւնանկար և թէ ակունքեր) վատ չեն: Ի միջի այլոց այցելու-ղի ուշադրութիւն են դրանում երիտասարդ նկարիչ-սիրող Դարանեանի էտիւժները և նրա «Մովսէսի տեսարանը» (№ 173): Ան-տարակոյտ երիտասարդը, եթէ միջոց ունե-նայ պարագիւրու և կատարելագործվելու ունի մի գեղեցիկ ապագայ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՄԲԱՏ ՇԱՀԱԶԻԹԻ ԹՈՒՆԵՆԸ

Ապրիլի 9-ին, ինչպէս յայտնի է, Մովսէսյան տօնակեր է մեր հնորձալի բանաստեղծ Սեբաստ Դանաթիկը գրական-մանկավարժական գործու-նէութեան երեսնամեայ յօրեկանը:

Հանդէսն արժանաւոր կերպով տօնելու համար, մասկլանակ հայերը կազմել են մի յատուկ մաս-նաժողով, որը և հրաւեր կարդաց հայ հասարա-կութեան մասնակցել հայոց մտաւոր կենտրնի այդ համակրելի տօնին: Մենք չենք կատարեցում, որ հայ հասարակութիւնը և հասարակական հիմնարկու-թիւնները, ոչ թէ միայն Թիֆլիսից և գաւառներից, այլ և Ռուսաստանի և արտասահմանի գնտաղան կողմերից, ուր հասել են Դանաթիկի քնարի ձայնը, և նրա մանկավարժական գործունէութեան ար-դիւնքները, կը շտապեն ապրիլի 9-ին արտասայ-տել իրանց զգացմունքները և համակրանքը:

Շատ տեղերից արդէն պատրաստում են ուղար-կել ուղերձներ և հեռագրներ. Թիֆլիսից ուղերձ են պատրաստել արդէն Ներսիսեան դպրոցը, Հրատարակական ընկերութիւնը և այլն: Յան-կալի է որ, ի յիշատակ յօրեկանի հաստատ-վին զանազան դպրոցական հիմնարկութիւն-ներում ստիպելով նրանք յօրեկանի անունով, լոյս ընծայվին նրա գրուածների ժողովածուն, այլ և մի քննադատական աշխատութիւն նրա գրական-ման-կավարժական գործունէութեան մասին, որով կար-ենք լինել հասարակութիւնը աւելի ծանօթացնել Դանաթիկի հետ:

Յարգել համակրութիւն յայտնել մի համակրելի գործին կամ գործիչին նրա 30-ամեայ յօրեկանի օրը, ցանկալի և հարկաւոր է ոչ միայն այդ գործի-չին կամ գործին պատուած լինելու համար, այլ և զխաւորապէս նրա համար, որ դա կը նշանա-կի պատուել նոյն իսկ այն գործերը և գաղափար-

ները, որոնց զրօշակակիր է եղել նա: Ապրիլի 9-ի յօրեկանը անձնաւորութեան տօնակերու-թիւնն է միայն, այլ դա դա փարի, մտքի տօնակերութիւն:

Այս րօշակին, երբ մենք գրում ենք այս խօսքե-րը, սրտի դուռնութեամբ յիշում ենք «Մշակի» անցեալ համարում տպագրած՝ պ. Չախուշեանի նամակը, Ռաֆայէլ Պատկանեանի մասին: Մեր տաղանդաւոր բանաստեղծը՝ հիւանդ է, անօգնա-կան, մուսայիված, ապրուստի կարօտ:

Մովսէսյան պիտի տօնի Սեբաստ Դանաթիկի յօրեկանը, իսկ այդ նոյն միջոցին մի ուրիշ քա-ղաքում՝ Նախիջևանում, հայոց մեծ բանաստեղծը պէտք է ողբայ իր դաւն օրերը, իր անօգնական վիճակը...

Կա սարսափելի հակասութիւն է... Այդ պատ-ճառով, ամենայն համակրութեան արժանի է պ. Չախուշեանի առաջադրը՝ պատուել Դանաթիկի յօրեկանը, Ռաֆայէլ Պատկանեան և նրան ապահովագրելով: Գրանից աւելի մեծ վարձատրութիւն և յարգանք հայոց հասարակու-թիւնը Սեբաստ Դանաթիկին ցոյց տալ չէ կարող:

Բանաստեղծը ստույգ է աղբիւն միտք, դժուար-մուսն, ազգի պարտաւորութիւնն է տալ բանա-ստեղծին հաց, ապրուստ: Աւանց հացի և ապրուստի բանաստեղծը կը մեռնի, իսկ աւանց մտքի և զգացմունքի, աղբն է մեռածը:

Ի. Ս.

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԳՈՐԾԸ

Մեր անցեալ համարում մենք ասեցինք, որ մեր ընտրողական գործի կազմակերպութիւնը շատ թեւեղ է, ընտրութեան ձևերը շատ անորոշ են և չեն կախարհվում որոշ և միակերպ կանօն-ներին: Հաստատենք մեր խօսքերը նոր օրինա-կով:

Գաղտնի քուէարկութիւն կատարելու ժամանակ այնքան անփոյթ ենք և այն աստիճան վայրենի, որ ընտրված ենք համարում թէ այն մարդուն, որը սպիտակ քուէներ աւելի շատ թեւով է ստացել, քան սևերը և թէ այն մարդուն, որը սև քուէներ աւելի շատ թեւով է ստացել, քան սպիտակները, ըստ մի և նոյն ժամանակ շատ խստապահանք ենք, որ քուէարկութիւնն ան-պատճառ գաղտնի կատարվի: Կա ինչ գաղտնի քուէարկութիւն է, երբ սև քուէներ աւելի մեծ թեւով ստացած լինելով, քան սպիտակները՝ մարդը դարձեալ ընտրված է համարվում: Իսկ նայե-ցեք թէ որքան խիստ ենք վերաբերվում դէպի բաց քուէները. բաց քուէն նամակով կամ հե-ռագրով չէ կարելի տալ գաղտնի քուէարկութեան ժամանակ, ապաղկում են ժողովականները կրեանում: Եւ Գառնակերեանց եպիսկոպոսը հա-մաձայնվում է: Թիֆլիսեան էլ Մամբրէ եպիսկո-պոսը բաց քուէներ չէ ընդունում և նօտարիու-սով վաւերացրած նամակը, կամ հեռագրական պաշտօնեայի ձեռքով վաւերացրած հեռագիրը չէ ընդունում: Ուրիշ կողմից թեմական առաջնորդի հրահանգում, որը հրատարակված է գաւառական ընտրութիւններին համար, կայ Տ-ոլը կէտ, որի գործով զբաղված կամ հիւանդ լինելով, չէ կարող գալ Թիֆլիս, կարող է հաւատարմագիր տալ ու-րիշ անձին, որին հաւատում է: Իսկ Թիֆլիսի ե-կեղեցիներում ընտրված պատգամաւորներին վե-րաբերելու հրահանգը մէջ այդ կէտը չը կայ: Չը նայելով դրան, մարտի 8-ի ժողովին ներկայացել էին անձինք, որոնք հաւատարմագիր էին ստացել քաղաքի ս պատգամաւորներից:

Եւ իրաւ, ինչ պիտի անէ Թիֆլիսի եկեղեցիներ-րից միմում ընտրված այս կամ այն պատգամաւոր-ը, եթէ ընդհանուր ժողովի օրը կամ հիւանդա-նայ, կամ ստիպված լինի գործով քաղաքը թողնել: Բայ նամակով կամ հեռագրով ստուած ձայնը չէ ընդունվում, հաւատարմագիր տալու իրաւունքի մասին նմանապէս ոչինչ ասված չէ առաջնորդա-

կան հրահանգում... Ուրեմն որ ջուրն ընկնի Թիֆ-լիսի պատգամաւորը: Միթէ կարելի է նրան այն-պիսի անեղանդի դրութեան մէջ դնել, որ նա անպատճառ իր ձայնից զրկվի:

Միևնոյց ենք սպասում, որ նա վերջապէս կար-գաղբի թէ քաղաքի եկեղեցիներում ընտրվածներն էլ, ինչպէս և գաւառական պատգամաւորները, կարող են հարկաւոր դէպքում հաւատարմագրե-ր տալ ուրիշ անձանց, որոնց հաւատում են:

Գ. Ա.

ՀԱՅՈՅ ԲՆԱՆԻ ԾՆԱՍՑՈՂՆԵՐԸ

Քանի որ մենք չունենք անարդարեւիտներ, որոնք իրանց հաշուով թատրոն պահէին, քա-նի որ մենք չունենք որոշ սուրբիկներ, որոն-ցով թատրոնի ծախը ծածկվէր, և քանի որ միւս կողմից, ամեն անգամ հասարակութիւնն է իր կօ-պէկներով ծածկում թատրոնի ծախը և նպաս-տում ընտրել, մեր դերասանները և դերասանուհի-ները, այն է հայ բնիկն ծառայողներին վրա ընկ-նում է մի բարոյական պարտաւորութիւն:

Այդ բարոյական պարտաւորութիւնը պէտք է արտայայտվի նրանով, որ մեր բնիկն ծառայող-ները իսկապէս պէտք է ծառայեն ընտրել, պէտք է մի փոքր գործողութիւն կրեն յանուն թատրոնի, պէտք է իրանց բնական գործունէութեան մէջ բացի ուժիկ ստանալը և շահ տեսնելը, մտքին և մի փոքր հասարակական գաղափար, աշխատե-լով փոխադարձ գործունէութեանը, համարախու-թեամբ և սիրով աւելի առաջ մղելու թատրոնը, աւելի բարձրացնելու նրա վարկը ժողովրդի աչ-քում:

Փոխանակ այսպէս անելու, շատ անգամ մեր դերասանները և դերասանուհիները, ընկերական ոգու հակառակ են գործում, անդադար կուտում են իրար մէջ, բնիկ դարձնում են ինտրիգները ասպարէզ, անկրթնալի կրեկները և բանա-սանցների ետեղ են ընկնում, իրանց պաշտու-թեամբ աշխատում են հարստահարել ժողովրդի դէպի թատրոնն ունեցած սերը. — դրա հետե-ւանքը, ի հարկէ, այն է լինում, որ թատրոնը վնասվում է և հասարակութիւնը սառչում:

Կամ մեր դերասանները և դերասանուհիները մի անգամ ընդ միշտ պէտք է թողնեն իրանց սովորական այն ֆրազը, «Եթէ մենք ծառայում ենք հայոց բնիկն գործող մեր շահը», կամ եթէ ուզում են այդ գեղեցիկ ֆրազը ծածկելով չը դարձնել, պէտք է մի փոքր անձնաւորութիւն և սէր ցոյց տան դէպի գործը:

ԴԻՄԱԿՆԵՐԻ ՀԱՆՆԵՐԸ

Մի կուսակցութեան անսրոյ գոյնի, «ազգի ու եկեղեցու ջերմ նախանձախնդր» պարագլուխներն ու նրանց հետևորդները, կաթողիկոսական ընտրու-թեան հարցի երևան գալու օրից սկսած՝ մի բե-րան գտում գոյում են ամեն տեղ՝ «մեղ, այժ-մեան հանգամանքներում, իրերի այսպիսի գրու-թեան ժամանակ, Տաճկաստանի հայ եպիսկոպոս-ներից միայն կաթողիկոս հարկաւոր է (Սորման-Տաճկաստանի եպիսկոպոս չէ), ազգի մեծամաս-նութեան և խնայելի մտածողների հաստատ կար-ծիքն այդ է և մենք էլ այդ մեծամասնութեան արդարացի կարծիքին ենք, որովհետև ազգի և եկեղեցու շահերն աչքի առաջ ունենք և այլն»: Եւ հիմա են այդ օրգանների կաթողիկոսական թիկնածուները: Ինչ համեմատութիւն պիտի անեք դրանց և այն մեծ հայրենասիրի մէջ, որը, հե-ռու հայրենիքից, փակված մի կցի մէջ, միշտ և հանապաղ կարօտ դաւակնելի համար է չար-չարում, տանջում իր կենսը... Բաւական է, պա-րոններ, որքան կեղծ անուան տակ սքողված, մոլորեցրից ամբողջ: Հանեցեք ձեր դիմակը և յետ նահանջեցեք: Թողք ձեր կրօնիկական արտասուքները: Ազգը ձեզ լաւ ճանաչեց:

ներ խօսքերը ոչ մի տեղ արձագանք չեն գտնի: Դուք ուզում էք ձեր անցեալը վերականգնել. դուք էք աշխատում, որովհետև ի սկզբանէ անտի ձեր անկումը հասկանալի է որովհետև էր, ամենքն էլ այդ գիտէին և զուշակել էին: Թողէք ասպարէզը նրանց, որոնք, յիշատի, կոպտ են անխաբարա կերպով և ազատ սկզբունքներով մշակելու այն անդամները, որը ձեր քննարկող շնչիմանքից մեծ կորուսաներ ունեցաւ...

Չէ, մենք երբէք ձեր սկզբունքով չենք ղեկավարվի և երբէք մեր և ձեր մէջ համաձայնութիւն չի լինի: Ազդի մեծամասնութեան անկեղծ և անսիրտը ցանկութիւնն է 72 տարեկան ծերունի առիւծին Նորինան Լազարիկին և կամ Սեդրակեան եպիսկոպոսին ս. Էջմիածնի Լուսաւորչեան դահլիճի վրա բազմած տեսնել և ոչ թէ այն մարդկանց, որոնք անուշ բառովն անգամ և այսօր ենք լսում. բայց Նորինանին և նոյն իսկ Սեդրակեանին ճանաչում են ամենքն էլ թէ տաճկաստանցի և ուսաստանցի հայերը և թէ հետևոր կալիվաթայի, Բումինիայի, Աֆրիկայի և Ամերիկայի հայերը, որոնք բոլորն էլ իրանց մարմնացած իղէպը միմայն Լազարիկի մէջ են տեսնում: Յուսանք և սպասենք, որ մայրի մի 3-ը կիրակեանցի ազգի այդ բազմանքը և անծ մարդուն շուտով ներկայանա խցից ս. Էջմիածին կը կանչէ:

Պետերբուրգ.

ԱՆՃԱՐՆԵՐԻ ՍՓՈՓԱՆԻՐԸ

Երբ մարդիկ, ճարները կորած, չեն խնամում ինչ անեն, սկսում են այնպիսի երկխոսական բաների կտիկ ընկնել, որ ամենքի ծիծաղն է չարժանի վեց տարուց ի վեր Էջմիածնի բոլոր գործերի երկրպագուները և լուսկեաց սիրահարները խօսք չէին գտնում գովելու Էջմիածնի կարգերը, երբ այնտեղ վասնում էին վանքական փողերը, երբ Էջմիածնապատկան դրամները և նրանց գրպանն էին մտնում, երբ վերջապէս «Արարատ» ամսագիրը խոր քնով էր քնած, նրանք այժմ մի անգամից ոտի են կանգնել և աղաղակում են: Եւ ինչ ազգակալ: Լսել և ծիծաղել միայն կարելի է: Տեսնում էք, — ասում են նրանք փողեր գողացողներին հալածում են, — մինչդեռ մեզ հարկաւոր է ցոյց տալ, թէ այնտեղ ամենքն էլ գառներ են, տեսնում էք: Ինտրիգանտներին սանձարում են, ըմբռաններին երես չեն տալիս, Էջմիածնի հաշուով սպորտ անգործներին արտաքսում են, — մինչդեռ հարկաւոր է մի մաղաչափ անգամ չը չեղիլ ընդունված կարգերից, ի պատիւ և ի յիշատակ անցնալի:

Բայց այդ դեռ ոչինչ. տեսնում էք, երկակայել անգամ չէք կարող, «Արարատի» ձակաստից վերցրել են Էջմիածնի պատկերը, և տեղը դրել են մի ուրիշ պատկեր: Դա արդէն անտանալի է. դա ասարածիկ է:

Սարսափելի և անտանալի ոչինչ չը կայ, յանկարծ խօսում է մարդկանց խիղճը: «Արարատի» ձակաստից հանել են Էջմիածնի ճին պատկերը, որովհետև դա մի այնպիսի ճին և անպատկեր կ'ընչ է էր, որ չէ կարելի ցոյց տալ ամենատղէտ ընկերացողին անգամ, իսկ դրա տեղ դրել են մի նոր պատկեր, որի մէջ կայ և ճաշակ և խորհուրդ. առջեկ ճեմարանը, նրա կողքին Էջմիածնի վանքը, աւելի հեռու ճիւղապատ Մասիսը. — մի խօսքով այնպիսի պատկեր, որի մէջ կայ և զեղաբուստ և միտք: Ի՞նչ կայ այդտեղ վրդովվելու:

Սակայն պատասխանում են նրանք, միթէ մենք չը գիտենք, որ մեր ասածը միայն անձարներին սփոփանք է: Բայց ինչ անենք, ուրիշ ճիւղ չենք գտնում...

Այո, ճշմարիտ որ միայն անձարներին սփոփանք, կաւելացնենք մենք մեր կողմից: Ապա թէ ոչ, ուրիշ ինչ միտք ունի: Վատերին հալածում են, տղեաններին յետ են մղում, թող չեն տալիս, որ վանքի փողերը գողանան, գողերին բռնում են, ամեն բան կարգի են բերում, ճին, անպատկեր թղթի տեղ լաւ թղթի վրա են տպում «Արարատը», ճին, տղեղ պատկերի տեղ նոր, գեղեցիկ պատկեր են դնում, քննարկող անձիկներ-ցանկիլ բովանդակութեան տեղ աշխատում են «Արարատը» ընթերցանելի դարձնել, — և անա անձարները չը համարձակվելով ասել, թէ այդ բոլորը վատ է, ճարները կորած, ասում են. «Տեսնում էք, ճին պատկերի տեղ, նոր պատկեր են դրել...»

արանդ են քարոզում... Հասկանում էք դրա միտքը: Ո՛հ, վտանգաւոր է...: Եւ այդ բոլորը յանուն անղբի և եկեղեցու շահերի... Հանաքչիներ...

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՅՑ

Մարտի 27-ին

«Օտէլլոյի» ներկայացումը բնեկերցիւնն ալ. Պետրոսեանի շնորհով այնպիսի վատ տպաւորութիւն էր թողել մեր հասարակութեան վրա, որ ամեն տեղ լսվում էր միայն տրտուճ և անբաւականութիւն: Նրան հետևող «Ռուզան» անմիտ պիէտայի ներկայացումը անցաւ շատ և շատ վատ. բացի ու.տ. Սիրանոյշից և Մելիքեանից և մասամբ Աբէլեանից և պ. Աբրահամեանից խաղից, մնացածները անտանալի էին, մասնաւոր ալ. Պետրոսեանի խաղը, որի համար անդադար «կտրվելը» և սխալվելը արդէն սովորական մի բան է դարձել: Բնիկ և յուսահատութեան մէջ էին և արդէն երակացնում էին, որ հետեւել ներկայացումները չեն յաճախվի:

Բայց երէկ ամեն ինչ անցաւ, երէկվայ դեղեցիկ ներկայացումը մոռացնել տուեց մեզ թէ «Օտէլլոն» և թէ «Ռուզանը»: Խաղում էին ու. Սիրանոյշի բնեկերցիւնը «Հուգոյի աղբատներ» Պատեխինի հեղինակութեամբ: Տ. Սիրանոյշ կ'օգտօբօլայի դերում կատարելապէս աշող էր. նրա խաղը մտածված էր, մշակված և գզարակ Սիրանոյշի միջոցով հասարակութեան ուշադրութիւնը լարված էր նրա վրա, և չը նայելով որ ամենադրամատիական տեղերում լինում էին միջանկեպ և աւելորդ ծիծաղալարժ խօսքեր, բայց և այնպէս ու. Սիրանոյշ յաղթող էր հանդիսանում. այդ յաղթութիւնը մասնաւոր կատարել էր այն ժամանակ, երբ երրորդ արարածում նա ստանում է շանթահար նամակներ, որոնցով յայտնում է նրան իր ամուսնի, որ թողնում է նրան առ միշտ: Այս արարածի մէջ նրա խաղն անման էր սկզբից մինչ վերջ և դարձնում շատերը լաց եղան: Տիկին Սիրանոյշ ազգացոյցից կրկին անգամ, որ նա հայոց բնիկ համար մեծ ոյժ է և արժանի է ամենայն թէ բարոյական և թէ նիւթական քաջակերութեան: Բազուի հասարակութիւնը այդ լաւ ընթացիլով վարձատրեց նրան բուն ծափահարութիւններով և մինչ 1000 բուրբուր ընձաններով:

Զարգելի դերասանուհին ստացաւ հասարակութեան կողմից մի դեղեցիկ պսակ, զանազան նուէրներ հայ կանանց, օրիորդներ, երիտասարդներ, ուսանողների և ուրիշ անհատների կողմից, որոնց մէջ ուշադրութեան արժանի է մի աղանձարագր թորոց 460 բ. արժողութեամբ, և մի անարանջան 150 բ., իսկ փնջերին թիւ չը կար: Անցնելների ժամանակ տեղում էին ծաղիկներ և թերթիկներ «կեցցէ և ապրի Սիրանոյշ» մականգրով: Միւս խաղացողներից աւելի ծափահարութեան արժանացան պ. Աբէլեան և Աբրահամեան: Գաւիճը լի էր այնպէս, որ չարվելու հար չը կար. կրկնաթոռներով լի էին թէ անցքերը և թէ օրկեսորը:

Մեզ անսպորժութիւն պատճառեց պիէտայի թարգմանութիւնը, որի մասին անխարհել էր և «Մշակը»: Ինչ միտք ունի Սիւլիզադեան մուծիկին խօսեցնել տալ ոչ թէ դաւանական այլ կէս թիֆլիսի, կէս Ղարաբաղի և կէս դրականական լեզուով. այդ բանը շատ էր մնասում պիէտայի անտանալի: Սիւլիզադեանի գերը խաղում էր մի շնորհալի սիրող Լաւրյան, որը, ինչպէս լսեցիք, մտաղիբ է նուրիւ իրան բեմական գործին:

Տեսնելով այդ աջողութիւնները մենք, բազուցինք, լրջութեամբ մտաղիբ ենք այս տարվանից ունենալ սեփական մշտական հայոց բնի: Տար Աստուած, որ արգելքներ չը հանդիպէինք: **

ՆԱՄԱԿ ԶԱՆԳԵՆՈՒՅՑ

Մարտի 10-ին

Չանգեզուրի պ. դաւառապետի կարգադրութեամբ, դարձաւ դաւառացիներից որչա քանակութեամբ մորեխի ձու է պահանջվում այժմ, որովհետև անցեալ 1891 թ.ին մորեխը բոլորովին ընտնջված է:

Մեր կարծիքով այդպիսի կարգադրութիւն դարձաւ սպասած հետևանքին չի հասնի, ինչպէս որ

անցեալ թիւն գործ դրած ամենայն ջանք ապարդին մնաց: Բայց անուրանալի է և այն, որ անցեալ թիւ գործողութիւն միջոցները ներկայ թիւ աշխատանքը մասամբ թեթեւացրին:

Եթէ գործի գլուխ արժանահաւատ մարդիկ կանգնած լինէին, մորեխն անկասկած ընային իր լինելը և ժողովուրդն ըստ առաջնայն իր անթիւ ցաւերի համար կը հողար:

Մորեխի ընայնջան համար վերակացու մարդկանց մի քանիսների հետեւալ դեղձումներն են պատմում. օրինակ ասում են, մորեխի հաւաքած ձուերը, փոխանակ այդ մարդկանց, ստանում էին նրանց ծառաները, որոնք մի անգամ Մարիոսի անունով կշռված ձուերը, միւս անգամ կշռում էին կիրակոսի անունով. ասում են, մորեխի ընայնջան համար նշանակված մշակները, իրանց վերակացուներից մի քանիսներին այն աստիճան էին գրաւել, որ օրն ի բուն գործում էին միանգամայն իրանց կազմով և այն:

Չը նայած նրան, որ մորեխի դէմ գոյութեան կռիւ միող այդ ողորմելիներն այնքան անհեռաւես էին, որ չը դիտէին, թէ իրանց իւրաքանչիւր պարտաւ կըրցած ժամը ի մէտ իրանց է, և որ ներկայ թիւն շարքներիով ժամանակ պիտի տուէին: Բայց եթէ գործին գլուխ կանգնած մարդիկ ժողովրդի սրտին մօտիկ լինէին, հարկաւ կարող կը լինէին ժողովրդի այդ թշնամուն ընայնջ մեղ:

Մեր կարծիքով, մորեխի ընայնջան համար ներկայ թիւն մի այլ դրական միջոց պիտի որոտեն: Ապա թէ ոչ, մորեխը դեռ կարող ժամանակ կը բնակիլ Զանգեզուրում և յետին աղբատութեան կամ սովի կը մասնի ընկնիլներին:

Մեղրի գիւղից սկսած մինչև Գօրիս գիւղը, մեր այցելած տեղերը անսխտարական ողորմելի դրութեան մէջ են. զարհուրեցիկ է փչում ամեն գիւղում: Մարտի 10-ին համար տանուտէրերը ոչ մի հողացողութիւն չեն ստում:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիւթերի և յայտարարութիւնների շատութեան պատճառով «Մշակի» ներկայ համարը բաղկացած է 6 երեսից:

Որովհետև ներկայ 1892 թ.ի երեք ամիսն անցել է արդէն, ինչպէս ենք անցեալ տարվայ մեր այն բաժանողներին, որոնք մինչ այժմ մեղ պարտ են մնում, բարեհաճեն հասցնել «Մշակի» խմբագրութեանն իրանց վրա ապառիկ մնացած բաժանողարդները:

«Մշակի» այսօրվայ 38-րդ համարը Զատիկի տօններից առաջ վերջին համար է լինելու: Ապա մեր լրագրի 39-րդ համարը մենք կը հրատարակենք հետեւալ ճիւղաբաժնի օր, ապրիլի 9-ին:

Լոյս տեսաւ «Մերոյ ճարակը» վկայիլը ստանձին գրքայիլով որի նիւթն անված է կաղզուանի անցեալից: Գրքայիլ իր մէջ պարունակում է գլխաւորապէս կաղզուանի չըջակայ աւերակների աւանդական պատմութիւնները, ժողովրդի կենցաղակերպի նկարագրերը և շքերթի ու վրձարների կողմից հայերի կրած այլ և այլ հարստահարութիւնների պատմութիւնը: Այդ գրքուածքը իր հեղինակի, Մեսրոպ Գալաբեանցի, մտ 10 տարվայ գրական ջանքերի պտուղն է և պարունակում է իր մէջ այնպիսի նիւթեր, որոնց վերջապէս կըրցելու կամ քննարկելու վրա է: Գրքայիլը բաղկացած է 178 երեսներից և արժէ 40 կոպէկ: Դիմել կաղզուան, իրան հեղինակին:

Յունվարի 6-ի ակտից մնացածների օգտին ստացանք Նոր-Նախիջևանից Վ. Գերանցի 15 բուրբուր, որը հանդանակել են իրանց չըջանում և մի քանի ընկերների մէջ այդ քաղաքի հայոց զբոսրոցի աշակերտները: Ստացանք նմանապէս 15 բուրբուր Մոսկովայից, տիկին Ներսէսեանի միջնորդութեամբ մի խումբ նուիրատուներից հանդանակած: Ընդամենը 30 բուրբուր: Նախկին 201 բ. 83 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 231 բ. 83 կոպէկ:

Մեզ մի նամակով տեղեկացում են Կարսից, որ մի խումբ անձինք հեռագիր են պատրաստում ուղարկելու Էջմիածնի Սինոդին, իրանց կողմից բողոքելով այն անկանոն ժողովի դէմ, որ եղել է մարտի 8-ին թիֆլիսում, որով բաղկացան ծիսականները գրված են մնացել ձայն ունենալու իրաւունքից:

Շատերն ասում են թէ Նորինան շատ ձեր է կաթողիկոս ընտրվելու համար: Սակայն հանձարեղ մարդ երբէք ձեր չէ կարող հանաբալիլ: Թող ենք օտարազգի պետական և ուսումնական մարդկանց օրինակները, ինչպէս Վիկտոր-Զիլցը, Մլոյկէ և այլն, բայց ինչից միայն Ներսէս Վ աշտարակեցուն: Նա 1843 թ.ին, Բեսարաբիայի առաջնորդ եղած ժամանակ 82 տարեկան էր, երբ ընտրվեց կաթողիկոս ամենայն հայոց (և ոչ թէ 72 տարեկան, ինչպէս Նորինան է այժմ): Ապա

Ներսէսը դեռ 14 տարի ապրեց և փառաւոր կերպով կաթողիկոսութիւն արեց: Նա վախճանվեց 1857 թ.ին, 96 տարեկան հասակում: Մեր վիթխարի և առողջակամ Նորինան դրա հետ համամասնելով դեռ երիտասարդ է:

Արտասանման հայոց մի լրագրում կարդում ենք հետեւալ մի քանի տողեր: Գրքորիս եպիսկոպոս Ալէքսիանի մասին. «Ալէքսիան պաշտօններ վարած է Բաբերդ, Երզնկա, Մուշ, Վան և այլն: Իր համարձակաստ և գործունեայ ընտրութեամբ յայտնի է արքայ: Տարնապալիւր ժամանակների մէջ յայտարար է պաշտպանել Մուշի ժողովրդի իրաւունքները: Աշխարհական եղած ժամանակ «Թուհիկ» անունով մի լրագիր կը հրատարակէր և յետոյ վարդապետ եղաւ, արդէն ծառայելու աւելի ընդարձակ մի ասպարէզ գտնել յուսարով:»

ՄՕՍԿՎ ԱՅԻՑ ստացանք մարտի 31-ին մի շատ ցաւալի հեռագիր. «Մեր երիտասարդ լեզուագէտ, Սարգիս Սարգսեանց, կարճատև հիւանդութիւնից յետոյ մարտի 30-ին վախճանվեց Մոսկովայում, 36 տարեկան հասակում»: Իր համալսարանական ուսումնական աւարտելուց յետոյ, հանդուցեալ յայտնի եղաւ հայ հասարակութեանը թէ որպէս գրող-լեզուագէտ և թէ որպէս ուսուցիչ: Նա ուսուցչի պաշտօն է վարել նախ Էջմիածնի ձեմարանում և սպա Ռուսաստանի Բրիտանի թաղաքի քիմիակալարում: Այժմ նա ուսուցիչ էր Լազարեան ձեմարանում: Նրա գրաւոր աշխատանքը «Արտագիտց» բարբառի ձեմարանութիւնն է: Հանդուցեանի աշխարհաբար լեզուի մշակողներից մէկն էր:

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Սուքանաւանից նրա հրատարակած «Ծիծեռնակ» երաժշտական գրքուածքը, որի հեղինակն է կամ աւելի ճիշդն ասել փոխադրողը՝ Թիֆլիսցիներին յայտնի ուսուստարանուր երաժիշտ Կառլիով-Վանսով: «Ծիծեռնակ» գրքուած է երկնորութեան համար պիւսիտի զանազանութեամբ և պարունակում է երգի հայոց տեկտար թէ հայերեն և թէ ուսուստիստաներով: Փոքրիկ տեղաւորի զինը 30 կոպէկ է:

Լոյս տեսաւ Ալէքսանդրօպօլում, Ս. Սանդյանցի ապարանում, Շիրակեցու «Պատկերներ իրական կեանքից» գրքայիլը (Ա. մասը): Գինը 5 կոպէկ է:

Լոյս տեսաւ Բաֆֆիի «Վկայիլներ և պատկերներ» վերնագրով գրքը (սոված և անտիպ աշխատութիւններից): Այդ գրքը, որը բաղկացած է 492 երեսից, կազմում է Բաֆֆիի գրական երկ նոր հրատարակութիւնների առաջին հատորը: Գիրքն արժէ 2 լուբլի և սոված է 8: Մարտի 10-ին սովարանում:

Ստացանք վրաց հրատարակչական ընկերութեան ձեռքով լոյս ընծայած վրաց յայտնի քանաստեղծ Նիլա շախվաճէի քանաստեղծութիւնները, որոնք ամփոփված են 296 երեսից բաղկացած մի գրքի մէջ: Չախվաճէի այդ գրքի երեսում է, որ քանաստեղծը սկսել է քանաստեղծութիւններ գրել 1857 թ.ից և մի քանի ընդմիջումներով շարունակել է իր գործունէութիւնը մինչև 1890 թ.ի: Գիրքը սոված է թիֆլիսում, վրաց գրքերի հրատարակչական ընկերութեան սովարանում և արժէ 1 բ. 20 կոպէկ: Գրքին կցված է և քանաստեղծի պատկերը:

Բժշկական տեղեկութիւններից երեսում է հետեւալը: Ներկայ թիւ յունվարի 1-ից մինչև մարտի 19-ը թիֆլիսում հրատարակել են ծաղիկով 31 հոգի դրանցից մտնել են 16, զիջորեկում հիւանդացել են 89, մտնել են 25, քուժելու հիւանդացել են 20, մտնել են 7 հոգի: Կարմրակուժ 6 հոգի, մտնել է 1 հոգի, բնատուր տիֆուժ հիւանդացել են 15 հոգի, մտնել են 2 հոգի:

«Արձագանք» լրագիրը հարդորում է, որ իբրև թէ «Հարկներ» լրագիրը դարձրեցիկ են Վիլհելմ կայսրի դէմ սոված մի քանի լուբլի պատճառով: Հիմնովին սխալ է այդ տեղեկութիւնը: «Հարկներ» դարձրեան պատճառը ուրիշ է և շատ լաւ յայտնի է Կ. Պոլսի պատրիարքարանին:

Թիֆլիսի Գուսան, մարտի 30-ի նիստում հաստատեց մի շարք կանոններ, տարալոսիկի հիւանդութիւնների, գլխաւորապէս դիֆտերիաի դէմ կուսելու համար: Պէտք է քաղաքի ծայրում վարձվի մի տուն և յայտարարելով տարալոսիկի հիւանդների համար, անվրայապէս պէտք է ձեռնարկվի դեղնեֆեկցիական տան պատրաստութեան: Պէտք է նշանակվեն առանձին բժիշկներ այդ հիւանդութիւնը կառավարելու համար: Կը հրատարակվեն նոյնպէս և առանձին խիտ կանոններ, հիւանդների շորեր այրելու և վաղակած աներ առանձնացնելու վերաբերմամբ:

Ապրիլի 9-ին քանաստեղծ Սիբատ Շահաղիլ յօրեկանի աւիթով ուրիշ կամ հեռագիր ուղարկողները պէտք է դիմեն հետեւալ հասցեի. Москва, Покровка, Лядине пер. д. Струве, Терь-Акопову.

ՍՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԿՐՏԻՉ ԽՐԻՄԵԱՆ

«Ինչպէս արդէն գրած ենք, երբ 1869-ին Խրիմեան բարձրացաւ պատրիարքական աթոռին վրայ հայ ազգը շատ ծանր և դժուարին կացութեան մէջ էր, ազգային գործերն տակնիվրա եղած, պատրիարքարանը շատ խղճակ վիճակի մէջ ընկած, Սահմանադրութիւնը պետական հարուստով երկար ժամանակ դադարման դատապարտված և զրկելէ կործանված և երեսփոխանական ժողովն ալ զեռ հազիւ վերակազմված էր պատրիարքի ընտրութիւնը կատարելու առթիւ: Ուստի ժողովուրդը իբրև ազատարարի փարեցաւ Խրիմեան Հայրիկին, փրկելու համար ժողովրդական իրաւունքի նուիրաբործումն երող Սահմանադրութիւնը որ 1860-ի հայ երկրասահարութեան ջրտնկներուն և մինչև իսկ եկեղեցիների մէջ թափած արիւնքին ուղղված և ուժեղացած էր: Խրիմեան լիովին պահեց ժողովրդին իրեն վրայ գրած այդ յոյս: Սահմանադրութիւնը նոր որևորութեամբ և կանոնադրութեամբ սկսաւ գործադրել, ազգային երեսփոխանական ժողովն յաճախ նիստեր կուսնենար և կարևոր խնդիրներ խորհարարութեան առարկայ կը լինէին: Ազգային ժողովը առաջին անգամ լինելով Խրիմեանի պատրիարքութեան օրով ուշադրութեան առաւ Հայաստանի մէջ կատարուող հարստահարութիւնների խնդիրն ալ և կազմեց Հարստահարութեանց Յանձնաժողովը որ խնդիրը մանրամասն ճշմոթեան ներթափանցելով, արդիւնքը ներկայացուց ազգ. երեսփոխանական ժողովին. ժողովն ալ իր ջուշով վաւերացուց մի ընդարձակ տեղեկագիր որ նշանակված էին Քուրդերի դործած հարստահարութիւնները և անոնց պատճառները, կառավարական պաշտօնեայնի ղեղձումները և արդեց ղէմն առնելու միջոցները: Խրիմեան պատրիարք Ազգային ժողովի այդ տեղեկագիրը առած երկեց անձամբ դիմեց Բ. Գրան, հարստահարութիւնների բարձում և Հայաստանի բարեկարգութիւնը պահանջեց. Գուռը խոստացաւ թէ և, այլ չը կատարեց. բայց պաշտօնապէս ծնունդ առած եզրա Հայաստանի պատրիարքութեան խնդիրը որ հարցնանուէր Խրիմեան պատրիարքը Ազգային ժողովի խնդիրներին կարող մտցուց առաջին անգամը լինելով և պարտաւորուց ժողովին որ այդ խնդրի համար դիմումներ անէ ստվածի կատարութեան. յետոյ ժամանակի ընթացքին մէջ զանազան կերպափոխութիւնների ներթափանցելով այսօրի վիճակին եկաւ հասաւ Կ. Պօլսի հայերի Ազգային երեսփոխանական ժողովին մէջ 1872-ին Խրիմեանի Հնորձով ծնունդ առած այդ խնդրի:

«Խրիմեանի պատրիարքութեան օրովն էր որ Ազգային ժողովն ունեցաւ Տըթէօր Ռուսինեանի ձեռքով պատրաստուած այն հռչակագր. ներքին կանոնադիր որ Սահմանադրութեան ինչ ինչ պահանջները կամ անարարութիւնները բարեփոխելով, առև կանոնադր և գործնական ընթացքի մէջ գրաւ Սահմանադրութիւնը և որ զեռ կը տեսէր մինչև 1891. բայց այժմ գերեզման իշխուցած են զայն և անոր ետեքն ալ կուզեն իշխուցուն Սահմանադրութիւնը... Խրիմեանի օրով առաջին անգամ սկզբնապարտութիւն եղաւ որ այնպիսի մարդեր, որոնք մտաւոր դարբանացի, հասկացողութիւն և խելք ունին, բայց հարստութեամբ ունին ղեղձած յունին, ինչպէս օրինակ վարժապետներ և ուսեալ արհեստագործներ, կարեան բարձրանալ և աթոռ ունենալ Ազգային Վարչութեան ֆարգեցական ժողովին մէջ. տարանդն ու խելքը սկսան զհաստատել ազգային վարչական պաշտօնների համար և ոչ թէ մարդուն արժանիքը իր ունիների կշիռով միայն կշռուի: Խրիմեան պատրիարք ջերմ բարեկամ տպագրական աղատութեան և վստահ լինելով իր կատարած վարչական գործերի համար, թէ հայ ազգին և թէ պատմութեան առջև, ընտրատեութիւնների չէ վստահած երբեք և հայերին ոչ մի լրագիր դադարեցնել տալու պատճառ եղած չէ: Թէ և իր ղէմ ժամր թշնամանքներ գործներ և սուտեր տարածողներ անպակաս եղած են, մինչդեռ իրմէ առաջ և իրմէ ետքը եկող պատրիարքներէն ոչ մին ալոյ աստիճան ազատամտութիւն ցոյց տուած է, այնպէս որ ամենքն ալ շատ թէ ընչ պատճառ եղած են հայ լրագիրների դադարման, գանգատի թագրիները ղրկելով Բ. Գրան: Խրիմեանի վարչական սկզբունքն եղած է արդէն օրէնք սերել

տալ ժողովրդին և ոչ թէ բռնի ընդունել տալ և արդարեւ սկզբունքի տէր պատրիարքին հաճելի չէ եղած Բ. Գրան օրէնքների խտտութիւններէն օրուտ քաղել իրեն հակառակ գրող հայ լրագիրներին ղէմ: Նա նոյն իսկ Ազգային Սահմանադրութեան ոգին ալ ջանացած է սրբելի և ընդունելի դարձունել առհասարակ ամեն կարգի հայերին, ջան թէ բռնութեամբ գործադրել զայն: Եւ յաջողած է իր այդ վարժունքի մէջ, որովհետև ոչ մի պատրիարքի օրով Սահմանադրութեան գործադրութիւնը այնպիսի կանոնադրապէս և ընդարձակաօրէն չէ տարածուած հայ ազգին մէջ, որչափ Խրիմեանի օրով: «Բայց այդ մեղք ու հեղ խրիմեանը, որ օրէնքը սերել տալով կուզէ գործադրել, չը վարանիր նաև անապատելու զսպել շարագործները, ինչ դատարարութիւնը պատկանին, երբ ազգին շահը այդ կը պահանջէ: Այնչափ և ներողաբար է իր անձնականի համար. բայց ազգին վնաս հասցնողներին ղէմ անապատ է և բաց ասպարէզ չը թողուր անոնց գործունէութեան առջև, երբ ինք իշխանութեան վրայ է: Այսպէս Խրիմեանի պատրիարքութեան օրով էր, որ Ազգային անվաներ և կեղծելի կաթողիկոսը Կ. Պօլսի բերութեամբ, ուր Խրիմեան պատրիարքարանի մէջ պահեց զայն իր աչքի առջև: Կլիկիայի մէջ ալ Նիկողոս անուն մի եպիսկոպոս բռնի և առանց ժողովրդական ընտրութեան ինքընքը Կլիկիայի կաթողիկոս ձեռնարկել տուած էր, յայտարարելով թէ ինք Ազգային սերունդին է և թէ այդ սերունդի ժառանգութիւնն է Կլիկիայի կաթողիկոսութիւնը: Այդ պատճառով Կլիկիայի հայերին մէջ խրոնովութիւն ծագած և Կ. Պօլսի հայ ժողովուրդն ալ անոնց բողոքը ձայններն արձագանք տուած էր, որով պատրիարքարան ստիպուած Կ. Պօլսի բերել տուած էր այդ անվաներ կաթողիկոս. սակայն Նիկողոս եպիսկոպոսը Ազգային Կեղծ. վարչութեան թուրքներէն օգուտ քաղելով յաջողած էր փախչել և վերադառնալ Կլիկիայ, ուր նորախոտ խռովութիւններ կարծարծեց: Խրիմեան երբ պատրիարք եղաւ, չը վարանեցաւ իր իշխանութիւնը գործադրել և զայն Կ. Պօլսի բերել դարձնալ: Վանի Պօլոս վարդապետը յայտնի է ամեն կողմէր, որ երկար ժամանակներ է վեր պատճառը կը լինէր Վանի ամառնային դատարան: Խրիմեան պատրիարքն էր, որ յաջողեցաւ Վանի անդադար յուզման և յետադիմութեան պատճառ ետող այդ հոյր եկեղեցական հետացունել Վանէն և զրկել Ազգային Իւշքիլիսի վանքը, թէ և անչափար Խրիմեան Հայրիկը իր անձնականի ղէմ ալ թշնամութիւններ անող այդ եկեղեցականի շատ լուռութիւններ արած է, թէ այդ սքստրէ յառաջ և թէ յետոյ: Ատոնք ամենքը, ազգի զըլխին և հայ եկեղեցուն վարձանք դարձող այդ եկեղեցականներ, անապատ Խրիմեան պատրիարքի հրամարն յետոյ միայն յաջողած են վերադառնալ իրենց տեղեր և վերադառնալ իրենց յանձնարար յանձնուած հայ ժողովուրդը: «Սա այդպիսի ազգապէս եկեղեցականների ղէմ անապատութեամբ վարուած լինելուն և Հաստատանկար եկեղեցուն և եկեղեցականների ղեղձը բարձր պահել ուղեղուն համար էր, որ Խրիմեան իրեն ղէմ հակակրօններ ունեցած է եկեղեցականների մի մասին մէջ. ի հարկէ այն մասի մէջ միայն, որոնք իրենց պաշտօնի բարձր արժանիքը և իրենց պարտք և իրաւունքը տղիտութեամբ չը կրնար ընդունել և կամ իրենց շահ ի վնաս աղքտի փնտելու չը խղճալով, եկեղեցիները իրենց խտտութիւնը և եկեղեցականութիւնը մի էտաֆութիւն կը համարին ժողովուրդը միութեան մէջ պահելու և անոր յառաջդիմութեան ղէմ արգելքներ հանելու համար կազմուած: Բարեբաղդը պէս այդպիսի եկեղեցականների թիւը հետզհետէ պակասելու վրայ է և ժողովրդին ու իր եկեղեցականների մէջ գաղափարների մերձեցում մը յառաջ գալու յոյսերը կաւեցան: «Խրիմեան հայ եկեղեցականութեան ղեղձը բարձրացուցելու համար, միայն անոր պարտականութիւններ չէր յիշեցունելու միակողմանի տեսութեամբ, այլ և անոր իրաւունքները կը ջանադրվէր, նոյն իսկ Ազգային երեսփոխանական ժողովին առջև, պահանջելով որ հայ եկեղեցականներն իրենց կոչման բարձրութեան համեմատ ղեղձ պահեն, իրենց պարտականութիւններ կատարելու և օտարների կրօնական արժագանակներն ժողովուրդը պահպանելու համար, իրենց դիմութիւններ և միջոցներ արդիւն, իրենց ինչպէս բարոյական, նոյնպէս և նիւթական վիճակային յատուկ

խնամ տարուել, թէ պարտըներու հետ իրաւունքը անբաժանելի կերպով կապուած է» և թէ պէտք չէ պաշտպանել երեսակալութեամբ, հազարով հարկը տարի յառաջ կը թափուի, կարծի որ Աւետարանի արդի պաշտօնեաները, առանց ցարդ, առանց մակաղի և առանց դոտիին մէջ պահուած պղնձին կարող են Պօլսէն մինչև Տրապիզոն երթալ և կամ Քրիստոսի դարուն և Առաքելոց նրան, ամեն բան, առանց մամոնայի, հրաշքով գործել: Հայ եկեղեցականութեան ժողովուրդապէս, իր կոչման բարձրութիւնը ըմբռնող և գործելու հոռնող ունեցող մասը համակիր է արդէն իր պատրիարքի և իրաւունքների մասին Հայրիկի յայտնած գաղափարներին և ջերմ ցանկացող անոնց գործադրութեան: «Բայց ամենէն աւելի աչնել զպայտմներ և ներողամտ ողի ունեցող մարդն ալ երբ գործի գնալ անցնի, անպատճառ իրեն թշնամներ կուսնանայ, աշխարհի բնական ընթացքն է այդ, ջանի որ մարդկային ազգին մէջ կը տիրեն իրար հակառակող զանազան զգացումներ, շահեր, կիրքեր և այլն: Հայ եկեղեցականութեան ամենէն պատճառը ներկայացուցիչներն ալ այդ բնական օրէնքներն ենթարկուած են թէ չին և թէ նոր ժամանակներ, Մեծն Ներսէս Հայրապետը, հայ եկեղեցականութեան ամենափառաւոր ղեկերէն մին, թուստարուելով վստահուած է: Սահակ Պարթև Հայրապետը՝ որի հնորով մենք զիր և գրականութիւն ունեցանք, հայ նախարարների թիւրքալուրեամբը պաշտօնանկ եղաւ կաթողիկոսական աթոռէն: Մովսէս Խորենացին, հայ պատմագիրների այդ ծիրանաղարը հայր, երկար ժամանակ պաշտօնագրուկ և թափառական կենտր ունեցաւ և այն և այն և այլն: Զարմանք է ուրեմն որ այս ազգի մէջ Խրիմեան Հայրիկ մը ալ ազգին ամենաղթար և փափուկ մէկ ժամանակին մէջ երբ մէկ կողմէ ներքին երկպառակութիւններ ածելով ինքզան էին ազգին ոյժը և միւս կողմէ արտաքին դուռու ճշուհներ կը ձգտէին յետ խել ազգին տրուած Սահմանադրութիւնը և մասամբ յաջողած ալ էին, իսկ պատրիարքարանի մտուկը զատարկացած և հատուկ աղբիւրներն ալ շրջացած՝ արդէն իսկ 4000 ոսկի պարթի տակ կը հեծէր, ազգային դժուարին պարագայներ մէջ Խրիմեան հայրիկը 4 տարի շարունակ պատրիարքութիւն անելէ յետոյ, երբ տեսած է որ իր հակառակորդներ թշնամութիւնը այն աստիճանի հասուցած են որ հաղիւ հանդարտած հայ ազգը նորանոր խռովութիւնների և փորձանքների պիտի մասնեն ղիքը աթոռէն տապալու համար, փութացած է ինք հրամարական տալ յօժարական, ալիկոթութիւնը հանդարտեցնելու համար ղիքը ծովը նետել Յովնանի պէս: Խրիմեանի այդ հրամարկար որ աղբալու երեսփոխանական ժողովին առջև կարգացուած է 1873 օգոստ. 3-ին, պ. ձ. Արամեան հրատարակած է այնուհետև առանձին տեսարակով որ հայ ազգի Սահմանադրութեան, եկեղեցականութեան և ժողովրդի կացութեանն ու պէտքերին վրայ փորձառական տեսութիւններ պարունակող մի նշանաւոր գրութիւն է: Ազգային ժողովը ջնդուանց Խրիմեան Հայրիկի հրամարկարը, բայց Բ. Գուռը որին նաև ըստ սովորութեան մի ջանի տողով կարճ ընդարձակ ղրկած էր Խրիմեան, փութացած հրաւիրել զայն և բարձրագոյն հրաման ղրկեց Ազգային Վարչութեան մի տեղապահ ընտրելու: «Ազգը պաշտօնապէս ընդունած չէ բնաւ Խրիմեանի հրամարկարը. թղթատեցէք Ազգային Երեսփոխանական ժողովի արձանագրութիւնները և չը պիտի զանէք բնաւ որ Ազգային ժողովը իր այս ինչ նստի մէջ Խրիմեանի հրամարկարը համաձայնեցնելով զայն ջուշարկութեան ներթափանցելու ընդունած լինի: Եւ ազգը ինչպէս համաձայնեցնէ յօժարական ընդունելի այն պատրիարքի հրամարկարն որ իր վարչական հմտութեան ապացուցները տուած էր թիւրք կառավարութեան հետ ունեցած յարաբերութիւններին մէջ երբ Ազգին հաստատական զգացումներին թարգման հանդիմանալով հանդերձ, կարողացած էր ազգին իրաւունքները պահպանել: Երբ հայրիկը Կլիկիայի Կեղծ. վարչարարի անվանեցնելու որոշումներին և իրաւունքների ղեղձ և մինչև իսկ յաջողած էր իր համարձակութեամբ այն համոզում ներշնչել Սուլթանին թէ հայ ազգին աննպատ տեղեկութիւնները ղիքը սխալեցունել ուղած են (Բէրայի հայերի ղեղձեմանատուրը գրաւելու համար ստվածին հանուած Ֆրիմանին յետ առուելը և այլն): Ինչպէս ազգը յօժարական ընդունել այն պատրիարք

քի հրամարկարն որ կրթութեան տարածման գործին, եկեղեցականների բարեկարգութեան գործին և այլ կարևոր խնդիրների մեծ զարկ տալը գատ, իր քառամսեայ պատրիարքութեան միջոցին անտեսադիտութեամբ ոչ միայն պարթաք չը թողուց Ազգին վրայ, այլ իրեն նախորդ անտեսագէտ պատրիարքներէ մնացած պարթերէն ալ մի ջանի հազար ոսկին յաջողեցաւ ինք վճարել: Խրիմեան ինք իր համար շահախնդիր չէ և մինչև իսկ անտեսագէտներէ ունայք տարապայման կը գտնեն Հայրիկի գեթարտութիւնը ղէպի կարօտեալները. բայց անոր հոգածութեանը յանձնուած ազգային զատարկ մտուկներն սկսած են լեցուել իր անտեսադիտութեան հնորձով. վկայ Վարպի և Մուշի վանքերն և Կ. Պօլսի պատրիարքարանը»

ՀԱՅ ԳԱՐՊՎԱԿՆԵՐԻ ՅՈՒՆԱՍԱՆՈՒՄ

Կ. Պօլսից հարգուում են «Новое Время» լրագրին հետեւելը. «Թիւրքայի և Յունաստանի մէջ եղած ընդհարումը սուր կերպարանք է ստանում, Յունաստանում ապստամբ գտած հայ գաղթականները առիթով, որոնց Յունաստանի սահմանները դուրս քշելու համար Աթէնքի կառավարութիւնը մերժեց Բ. Գրան միջնորդութիւնը: Սուլթանի անձնական հրամանի համեմատ, Թիւրքաց միլիտարների խորհուրդը զարդած է այն ստիպողական միջոցների որոյմամբ, որոնք պէտք է գործ ղնվեն Յունաստանի վերաբերմամբ, եթէ կրկին անգամ Յունաստանը կը մերժէ Բ. Գրան նոր պաշտօնական պահանջը՝ արտրել հայ էմիգրանտներին»:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ. ՊՈԼՍԻՑ

Կ. Պօլսի «Մանգուլէի Էփբիար» օրաթերթը տասն և հինգ օրվայ ժամանակով դադարման դատարարված է Թիւրքաց Տպագրական տեսչութեան պաշտօնագրով անպատշաճ հրատարակութիւններ ըրած ըլլալով, ինչպէս ասված է յիշեալ պաշտօնագրի մէջ: Կ. Պօլսի լրագիրները հարգուում են. «Կեանքի այս առաջնորդ դեր. Տրապա Ժ. վարդապետ Պարթևն անձամբ պիտի երթայ Ի Ս. Էլմիաձին, մասնակցելու կաթողիկոսական ընտրութեան, իբրև եկեղեցական պատգամաւոր իր թիւին: Կեանքի այս առաջին ընդհանուր ժողովի աստեպատ Մոսկոյեան Համարձուակ էֆէնտի և աշխարհական պատգամաւոր կարգված է նոյն վիճակէն»:

ՆԱՄԱԿ ԱՆՍՏԻՍՅՈՒՑ

Վիեննա, մարտի 29/17 Երկու շաբաթ առաջ այստեղի Միլիտարեան հայերը խաղաղի Միլան քաղաքից մասնաւոր նամակ էին ստացել, որի մէջ յայտնված էր մեր կրկին Ն. Շահյանների կողմ մտնելու ըողը և թէ նա ինքն շուտով Վիեննայի վրայով պիտի Պետերբուրգ իր ապագայ գործունէութեան տեղը վերադառնայ: Ամսի 25-ին բաղը ունեցանք նրան այստեղ տեսնելու իր երկու զավակների հետ, որոնք այդ մաստղ հասակին մօրեց զրկվելով հօր միակ պիտիանքն են կազմում: Շահյանների կից այն ժամանակ է վախճանվել, երբ նա իր առաջին փառաւոր աշուրութիւնից յետոյ պատրաստվում էր նորանոր դասիներ վաստակելու, որովհետև ամենայա պայմաններով հրաւիրներ է ստանում Մալապի և մի ջանի յայտնի խաղաղական օպերաներում ընդ դուրս գալու, բայց հազիւ է Մալապան հասած լինում, ուր երկրորդ անգամ պիտի երգէր այլ և ոչ իբրև ղեկաւանտ, այլ իբրև կատարակողորմած արտիստ, հեռագրով լուր է ստանում կից ծանր հիւանդութեան մասին, և մի կերպ կազմած պայմանները խղելով դառնում է Նապօլի. սակայն մարդկային դիտութիւնը այլ ևս անկարող է լինում հանուցեցալին մահվան ճիրաններից ազատուել: Այնուհետև այդ մեծ վիշտը և երկիտների հոգսը աստեանակ սահման են դիւում նրա փայլուն ընթացքին: Հասարակարին կրկնաների հետ ունեցած տանջանքները Ֆիրկիպալէս և հոգեպէս նրան այնքան էին ճնշել, որ չը նայելով մեր բուն ցանկութեանը լսելու նրա ձայնը, առաջին երեք օրը անկարող եղաւ մի բան կրկելու, մասնաւոր որ խիտ հաղում էր: Միայն վերջին օրը, երբ վանք

եկա հրաժեշտ վերջնելու, գիշանելով գերապայ-
 ճառ հ. Այտրենանի և միւս ներկայ եղողներին
 խնդրեցին քիչ քիչ ոգևորվելով երգեց մի քանի
 ազգային և խոսական երգեր և օպերաներից կը-
 առներ: Դա կարողութիւնից միանգամայն վեր է
 նրա երգեցողութեան մասին որ և է քննական
 կարծիք յայտնել, այլ կասեմ միայն, որ նրա ձայ-
 նի առնելը զօրութիւնը, զմայլեցուցիչ էլեկտրոնը,
 բովանդակութեան և մտքի շնորհ և վերջապէս
 նրա արտաքին հնարակի, արտիստական ձեւերը
 ու շարժումները բոլոր լուռները վրան շատ խորը
 տպաւորութիւն թողնելով: Կս առաջին անգամ պ.
 Շահլամեանի ձայնը լսել էի 1888 թ-ին Պետեր-
 բուրգի հայոց եկեղեցում և ուսանողական երե-
 կայթում և բաւական լաւ յիշում էի ստացած
 տպաւորութիւնս, այժմ երկրորդ անգամ նրան
 արդէն կատարելագործված լսելով, այն զգացի,
 ինչ որ կարող է զգալ մարդը, թող ներքին մեզ
 մի համեմատութիւն,—անհնելով առաջին անգամ
 մի յորդանոս, կատարել ուստիստներով առաջ
 արժեքացող զեւս և ապա երկրորդ անգամ նոյն տե-
 ղով անցնելիս նկատում է, որ բարձրաձայն մար-
 դըս սանձահարել է ընտելեան այդ կատարի զա-
 ւակնի և ստիպել նրա զարուհեցուցիչ քայքայող
 ոյժը, մարդկութեան բարորութեանը ծառայելու:

Շահլամեանի այստեղ զայլ առիթ եղաւ մի
 հարցի արծարծման, որով շատ հետաքրքրվում է
 տեղիս Միսիսթարեան միաբանութիւնը: Յայտնի է,
 որ այժմ Ալեքեանյում մեծ պատրաստութիւններ
 են տեսնուում ամառս այստեղ կայանալի Վիշուզ-
 զային երաժշտական-թատերական ցուցահանդէսի
 համար: Ալեքեանյի բազմաթիւ թերթերը ամէն օր
 նորանոր տեղեկութիւններով ու յօդուածներով
 ջանում են ժողովրդի հետաքրքրութիւնը, նրա
 եռանդը զգալի այդ ազգային մեծ գործը մշա-
 վառ պահել: Ալեքեանյի ամեն ծայրերից տեղեկու-
 թիւններ են ստացվում, թէ իւրաքանչիւր ազգ-
 շատ քաղաքներ պատրաստ են իրանց ամենա-
 յայտնի արտիստական ոյժերը մարդկային խելքի
 և աշխատանքի վրա հիմնված մրցման այս նոր
 դաշտն ուղարկելու, իսկ իրանք վիշնացիք, ուր
 թէ կայսերական տունը և թէ արիստոկրատիան ե-
 ռաժշտութիւնը աւելի քան մի ուրիշ տեղ հովանա-
 րած և փայտալիք լինելու պատիւը իրանց են
 վերագրում, պատրաստվում են լրջօրէն և եռանդով
 իրանց թանկագին հիւրերին ըստ արժանոյն ընդու-
 նելու: Իր ժամանակին խոտանում ենք ըստ մեր
 կարողութեան ցուցահանդէսի ընթացքի մասին
 «Մշակի» ընթերցողներին հարկաւոր տեղեկու-
 թիւնները տալ: Տեսնելու համար ի ցոյց պիտի
 դրվին նաև երաժշտութեան և թատրոնի գործին
 վերաբերելի առարկաներ, ձեռագիր և տպագրված
 նօսեր, երաժշտական գործիքներ, յիշատակութեան
 արժանի իրեր և այլն: Յուցահանդէսի յանձնաժո-
 ղովը ղեկն է ի միջի այլոց նաև մեր այստեղի
 Միսիսթարեան միաբանութեանը հայկական երաժշ-
 տութեան վերաբերեալ ի ցոյց դնելու աշխատանք-
 ները խնդրելով:

Գերապայծառ արքայայրը, որը մասնաւորապէս
 ուսումնասիրած ունի հայկական եկեղեցական ե-
 ռաժշտութիւնը և քաջ ծանօթ է եւրօպականին,
 ամենայն ուրախութեամբ հոգում է թէ ձեռագիր
 և թէ տպված գործեր ներկայացնելով կատարել
 յանձնատնօրով ցանկութիւնը, բայց գերապայծառը
 ցանկանում է, որ եթէ հնար կայ հայերն էլ աշ-
 խատելից մի կերպ մասնակցելու ցուցահանդէսի
 ներկայացումներին և որովհետեւ թատերական մա-
 սում հարկ թէ կարողանանք մի օր և է բան ներ-
 կայացնել, ուրեմն միտում է միայն երաժշտականը:

Մի ժամանակ «Մշակի» թէ լուրերի և թէ յա-
 տարարութիւնների մէջ յայտնվեց, որ պ. կարա-
 Մուրզան կազմակերպում է մի խառն՝ կանանցից
 և մարդկանցից կազմած խոր, որը Եւրօպայի յայտնի
 քաղաքներում կ'օնցեւաներ պէտք է տայ՝ և շա-
 տերը կարծեցին, որ նա Ալեքեանյի ցուցահանդէսն
 ի նկատի ունի. բայց արդէն վաղուց է այդ մասին
 ևս ոչինչ չէ գրվում: Յուսանք, որ պ. կարա-
 Մուրզան առանց արժուկ հանելու, համաձայն իր
 համեստ և եռանդուն բնաւորութեան, աշխատել
 է և կաշխատի իրան վերին աստիճանի համակերպի
 մտադրութիւնը ի գլուխ բերելու: Հ. Ա. Այտր-
 ենան առաջարկեց պ. Շահլամեանին թէ արդեօք
 նա չէ կարող խօսք տալ,—քանի որ վերջերս կա-
 րա-Մուրզան ոչինչ չէ յայտնում,—իրեն գործին
 տեղեկ մի անձ, խոսակալում և այլ տեղ
 սովորող մեր երիտասարդներից մի քանաձայն
 կամ եռաձայն խումբ կազմել և այստեղ կ'օնցեւոր
 տալով, եւրօպացիներին մեր ազգային երաժշտու-
 թեան մասին մի գաղափար տալ:

Պ. Շահլամեան ոգևորութեամբ լսեց այդ առա-
 ջարկութիւնը և խոստացաւ իր իմացած անձանց
 հետ յարաբերութեան մէջ մտնել և գործը զուգ-
 բերելու համար վճարել կողմանի հայոց լրագիր-
 ներին ղեկնել, որ նրանք իրանց ծանօթ եռանդով
 հարկաւոր ուշադրութիւնը դարձնեն և լրագրական
 խօսքով աշխատեն թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս
 օգնել գործին. երկրորդ որոշումն էր այստեղի
 յանձնաժողովին ղեկնել և նրանից ցուցահանդէսին
 մասնակցելու համար հարկաւոր տեղեկութիւննե-
 րը ստանալ: Երեք հօդի՝ հայր Նիւրսէր, նկարիչ
 պ. Ֆիլոկլանեան և ես ղեկնեցինք օտար խօսերի
 հետ յարաբերութեան մէջ մտնող յանձնաժողովի
 անդամ՝ պրօֆ. Վէյնպուրթին և յայտնեցինք, որ հա-
 յերա մտադիր ենք մի փոքրիկ խօրով մասնակցել
 ցուցահանդէսի երաժշտական մասին և առաջար-
 կեցինք պ. Շահլամեանի կազմած ծրագրերը, ըստ
 որում խօրը կ'երգէ. 1) բուն ազգային-ժողովրդա-
 կան երգեր, 2) եկեղեցական շարականներ և այլն
 և 3) նոր ազգային երգեր, որոնք, իրաւ է, ենթարկ-
 ված են եւրօպական երաժշտութեան արդիցու-
 թեան, սակայն հայկական երաժշտութեան արդի-
 ցութեան ներքոյ բաւական ազգային ինքնուրոյն
 կոյրերի են ստացել: Պ. պրօֆեսորը հիացած էր
 մեր առաջարկութեամբ. նա ամիտի կերպով մեր
 ստանձնողը գրի անցնելով, կը ներկայացնի շուտով
 կայանալի ընդհանուր ժողովին և ապա մեզ իսկոյն
 վերջնական պատասխան կը տալ: Գծաւորութիւնը
 մասամբ դրամական հաշիւներուն է. մեզ ասեցին,
 որ այստեղ եկող արտիստները հրաժարվում են
 վարձատրութիւն ստանալուց և միայն ճանապարհ-
 հածակս են ստանում, բայց մերոնց վերաբերեալ
 դուցէ այս վերջին պայմանն էլ չը կատարեն,
 կամ դուցէ դժուարութեամբ, որովհետեւ, ինչպէս
 արդարացի կերպով նկատեցինք, քանի որ հայոց
 այդ փոքր առաջինը պիտի լինի և նրանց ե-
 ռաժշտութեան մասին ոչինչ դեռ յայտնի չէ, ուս-
 տի կասկածելի է, որ հեշտութեամբ համաձայնի
 ընդհանուր ժողովը մեծ ծախսեր անելով նրանց
 այնքան հեռու տեղից այստեղ բերել տալ: Իսկ
 մենք յոյս ունենք, որ եթէ գործին գլուխ գալուն
 միայն դրամական հարցը պիտի արգելք լինի, մեր
 հայրը, որոնք երբէք չեն իմացած այդպիսի գոր-
 ծերի համար առատօրէն աշակցել, այս անգամ ևս
 առաւել քան չեն մնայ իրանց սովորական առա-
 տաճեւորութիւնից:

Փ. Տեր-Մովսէսեանց

ՆԱՍՄԱ ԱՆԳԱՆՈՒՑՅՈՒՑ

Լճուծն, 5 մարտի
 Թայ տուէք յայտնել ձեզ, որ կամոզիկոսական
 ինդուստրիա մէջ ըստ ամենայնի համաձայն եմ ձեզ:
 Հայոց ազգի առաջին ընտրելին խրմեան հայրիկ
 պէտք է լինի, զի իւրօք մեծ մարդ է նա և
 մեծամեծ ծառայութիւններով փորձված մարդ:
 Ըստմասնայ փորձաւորութեամբ իրեն ի մտոյ կը
 ճանաչեմ. իրեն մարդ, Հայրիկ ունի և իւր պա-
 կատութիւններ, բայց այդ թերութիւնը բոլորովին
 իւր ներքին մասնաւոր կեանքին կը վերաբերին,
 իսկ ընդհանրութեան և ընդհանուր շահերու մա-
 սին, մեր ամբողջ եկեղեցականները երբէք իրեն
 հաւատար կարողութիւն և վստահութիւն չեն կա-
 ռող ներշնչել: Ամբողջ Եւրօպայի և Ամերիկայի
 հայոց ընտրելին Հայրիկն է միայն: Միայն Պօլոյ
 է քէնդ ինքն ընտրելին Ալքեանյի կամ անոր
 նման մէկն է: Կը ճանաչեք Ալքեանյի: Ռուսաց
 Հայաստանի մէջ ինձ ծանօթ եկեղեցականներու
 արժանատրագոյն՝ Արիստակէս եպիսկոպոս Սե-
 դրակեանն է:
 Մեծ յոյս ունենք, թէ դուք և ձեզ համաձայն
 անձինք Հայրիկի յաջողութեան յարթութիւնն
 պիտի տանիք:
 Անցեալ ապրիլին պատահամբ Երուսաղէմ գա-
 ցել, տեսայ Հայրիկի և արտասանման մի լրագրի
 մէջ համաժողովի նկարագրեցի իւր կեանք: Թերեւս
 այն յօդուած մտադրած չէ ձեզ յիշողութիւնն:

Ս. Տ.

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀիտիստԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐՊՈՒԳ, 30 մարտի: Ֆինանսների միջխոտ-
 րի ստորջութիւնը զգալի կերպով լաւացել է.
 բնութեան ստորագրել է Չախարիս:
 ԲԵՐԼԻՆ, 30 մարտի: Լուրերին նայելով, փորձ
 է լինում նորից կազմակերպելու կարտելի խումբը:

Հախաւոր պահպանողականները, ազատ պահպա-
 նողականները և ազգային ազատամարտիչները, այդ
 փորձի հետ կապում են այն տեսակցութիւնը,
 որը երէկ ունեցաւ կայսրի հետ չախաւոր պա-
 պանողականների պարագլուխ Բաուխտուբա: Լու-
 րեր են պատում, որ Գեղարքի աշխատում է
 բարեկամութիւն գցել կառավարութեան և իշխան
 Բիւնաւիլի մէջ, ընդդէմ անդրապետականներին:
 ՊԱՐԻՋ, 30 մարտի: Գահօմէյի գործը քննուեց
 յետոյ, որից երևում է, որ զաղթական վարչու-
 թեան և ծուլային միջխտութեան մէջ վաղուց
 տեղի էին ունենում առաքելութիւններ, բնորոշու-
 յին յանձնաժողովը քուէարկեց 3 միլիոն ֆրանկի
 կրեդիտ, թողնելով որ պատգամաւորների ժո-
 ղովը ինքը կարծիք յայտնի Գահօմէյի հարցի
 մասին:

ՊԵՏԵՐՊՈՒԳ, 31 մարտի: Եակուտի նահանգա-
 պետ Կօյնիկօ նշանակված է Վոյորոգեան նահան-
 գապետ: Թագաւորանդ Յէսարվիլը և Կոնս-
 տանտին Կոնստանտինօվիչ և Ալէքսանդր Միխայ-
 ւոլիչ Մեծ իշխանները ընդունեցին Ռուսաց աստ-
 դարաշխական ընկերութեան պատւաւոր անդամ-
 ների կոչումը, իսկ Մեծ իշխան Գեօրգի Ալէք-
 սանդրօվիչ ընդունեց նոյն ընկերութեան պատւա-
 ւոր հիմնադիր-անդամի կոչումը: Մեծ իշխան Ա-
 լէքսանդր Միխայւոլիչ իր հովանաւորութեան տակ
 ընդունեց Ամուրեան երկրի ուսումնասիրութեան
 ընկերութիւնը: Միխայլ Գիլիսի ականջի ցաւը
 պակասում է, բայց ջերմ է զգացվում: Ֆինանսնե-
 րի միջխտը, ուժերը կազդուրվուեց յետոյ, լու-
 բերին նայելով, արձակուրդով կրիմ կերթայ:—
 Հրաման է տրված ծառայութեան կանչել վեց
 շարթով պահեստի այն պրոսպրէկտներին, որոնք
 աստիճան են ստացել 1891 թ-ին կամ ծառայու-
 թեան չեն կանչվել նախընթաց երկու տարիները:

Ս. ՊԵՏԵՐՊՈՒԳԻ ԲՈՐՍԱ
 Մարտի 31-ին

Լճուծնի վրա 10 ֆունտ արծէ.	98	40	4.
Բերլինի վրա 100 մարկ	49	15	2
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	39	05	0
Ոսկի — արծէ.	7	85	2
Մարտային կուպոններ	156	75	2
Արծաթ — — — — —	1	12	2
Բորսային դիվիդենդներ	4 1/4	51 1/2	2
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի	102	87	2
— — — — — 2-րդ	102	87	2
— — — — — 3-րդ	—	—	—
— — — — — 4-րդ	—	—	—
— — — — — 5-րդ	—	—	—
— — — — — 6-րդ	102	25	2
6% ոսկեայ բենտա	157	—	—
4% ոսկեայ փոխառութիւն	—	—	—
Արեւեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	—	—	—
— — — — — 2-րդ	101	87	2
— — — — — 3-րդ	101	87	2
Երեւոյն 5% առաջին փոխառութ.	236	25	2
— — — — — երկրորդ	218	50	2
Պետական երկաթուղային բենտա	103	87	2
5 1/2 բենտա	—	—	—
4% ներքին փոխառութեան	94	50	2
5% դրաւ. թղթ. աղս. կալ. բանկի	101	50	2
Աղս. կալ. բանկի խաղարկութեան	—	—	—
Գրաւ. թղթ.	198	—	—
5 1/2% վիպակ. գիւղ. հող. բանկի	105	—	—
4 1/2% դրաւական թղթեր կարտած.	—	—	—
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մասալ.	148	75	2
— — — — — թղթաւ.	101	50	2
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.	—	—	—
ընկերութեան օրինագիտները.	101	75	2
Մոսկուայի քաղաք. օրինագիտներ.	101	50	2
Օրէսալի — — — — —	101	87	2
Թիֆլիսի — — — — —	—	—	—
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	102	—	—
— — — — — փոխառութիւն	102	—	—

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը
 խաղող է:

Խաղաղիր-հրատարակող՝ ԳԻՒԳՈՒ ԱՐՄՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ալէքսանդր Պաւլօվիչ Մէլիք-Փաշայեանց, ցաւով սրտի յայտնելով իր սիրելի ա-
 մուսու ՆԱՍԱԻԱ ԱՍՏՈՒԾԱՍՈՒՐԵԱՆ ՄԵԼԻՔ-ՓԱՇԱՅԵԱՆՏԻ մահը, ինդուում է բա-
 րեկաններին և ազգականներին շնորհ բերել յուշարկաւորութեան հանդիսին, որը
 լինելու է ապրիլի 2-ին, հինգշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 9 1/2-ին, Ալեքսանդրօպ-
 սկայա փողոցից, տուն համար 24, դէպի Մոզնու ս. Կէորգ եկեղեցին: Հողահան-
 գիստը չորեքշաբթի երեկոյեան, ժամը 7-ին:
 2—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱ
Բ Ա Յ Յ Ի Ի
 ՎԷՊԻԿՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
 ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ
 Հեղինակի երիտասարդութեան պատկերով: զինն է 2 ը., ճանապարհածախսով 2 ը. 25 կ.
 Զանկայողները կարող են դիմել հեղինակի սյրիի հասցեով՝ Тифлис, Сергѣевская
 ул. № 20, д. Лисицева, Анна Раффа և Կնետրօնական գրավաճառանոցին:
 (№ 38)

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ՎՕԼԳԱՅԻ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
 որը հիմնված է 1843 թ-ին, բայց արաւ գործակալութիւն, որն ընդունում է բնուր
 վօրջայով տեղափոխելու համար՝ դէպի կասպեան բոլոր նաւահանգիստները, Մոսկվա, Պե-
 տերբուրգ, Վաշապա, Բիզա, Լօզը քաղաքները և Ռուսաստանի երկաթուղային բոլոր
 կայարանները:
 Գործակալութեան գրասենեակը գտնվում է Թիֆլիսում, Սիօնի փողոցի վրա, նախ-
 կին Արժրուճու քարվանսարա:
 (№ 38) Գործակալ՝ Յ. Շահլենեան 1—5

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.
 Եղեւաւերի կանոնաւոր և ուղղակի կըթեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱՌՈՒՄ, չորեք-
 շաբթի օրերը, երկուշաբթի մի անգամ չորեքշաբթի 25 զեկտեմբերից (6 յունվարից)
 սկսած և փոխադարձ
 Բաթուլից Մարսել, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պօլիս:
 ԲԱՌՈՒՄԻՑ ԵՒ ՆԱԻԱԳՆԱԿՆԵՐԸ ԳՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ
 Չորեքշաբթի, 15/27 ապրիլի շոգեւաւ ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ նաւապետ ԲՕԵԼԻ
 — 29 ապրիլի (11 մայիսի) — ԱՆԱՍՕԼԻԱ — ԳԱՐԲԻԳ
 — 13/25 մայիսի — — — ԲՐՄԵՆԻԱ — ՏԻՐԱԼ
 — 27 մայիսի (8 յունիսի) — ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ — ԲՕԵԼԻ
 և այլն, երկու շաբթի մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ:
 Տօմսակների գները ուղղակի կըթեկութեան Բաթուլից դէպի Պարիզ իսկական գները
 պակսեցրած են:
 Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդներին և բեռների մասին թող բարեհաճեն
 դիմել ընկերութեան ազնեսներին. ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիսին, Նաբերէժնայա,
 Թիֆլիսում պ. Վիկտոր ԴԱՐՆՈՒՆ, Միջին-փողոցում, նախկին դերեպալ ՏԵՐ-Ասատուրովի
 տանը, ԲԱԳՈՒՄ, Սամսոն Գիլաբովիցին, Կօլիբակինսկայա հրապարակ, և ՆՕՎՕՐՈՍԻՑ-
 ՍԿՈՒՄ պ. Լուի Բընօին:
 (№ 124) 1—10 (Ե. Զ.)

Ահա սրանով երրորդ տարին է, ինչ դուրսացրել երիտասարդ պ. Սարգիս Յովհաննիսյան Նիսիան Նիսիան ճրագագրոցի գիշերը «Աւետիս» է շրջում ՔԱՂՈՒՆ Տայ հասարակութեան մէջ, նպատակ ունենալով նպաստել և օժանդակ լինել ՂՈՒՄԱՅԻ Տայոց երիտե. դպրոցներին, որոնց նիւթական կողմից ինչ դուրսացրել երիտասարդին քաջ յայտնի է: Ուրեմն ակնհայտ է, որ Ղուրպի նման մի բուն ժողովրդի համար, որի թիւը հազար 150 տան է հասնում, շատ դժուար կը լինի առանց արտաքին օգնութեան պահել երիտե. երկրասեան դպրոց, որի դպրութիւնը որքան ցանկալի է, նոյնքան և դժուարին է քաջ նիւթականի բաւարարութիւն տալը: Այս բոլորը ի նկատի ունենալով, ազնիւ եւ բարեատարը աշխատում է ամենայն տարի թեթեւացնել այն բնուր, որը դրված է հոգաբարձութեան վրա: Այսպիսի երիտասարդների համար կարելի է ասել, թէ զորքով բարոյակէս իրանց միջնարկած են համարում: Ահա այն ցուցակը՝ թէ որ թիւին որքան է ժողովել. 1890 թիւին 137 ընդլի, 1891 թիւին 244 ը. 20 հոպ. և ներկայ որքան է ժողովել. 1892 թիւին 125 ընդլի 75 հոպ., որի գումարը անում է 506 ընդլի 95 հոպէկ: Ուրեմն ընդունեցէ թէ դուք ազնիւ երիտասարդ, թէ քեզ այդ գործում օգնող ընկերները և թէ բազուի առատաձեւն Տայ հասարակութիւնը հոգաբարձութեան անկեղծ սրտից բղիճ յարգանաց հաւաստիքը: Մեծապատիւ խմբագիր, ուղարկելով այս յայտարարութիւնը, հոգաբարձութեան խնդրում է երեք անգամ տպագրէք: Գանձապահ հոգաբարձու՝ Զինուտ Բարսեղեանց, քարտուղար Գ. Եարալեանց (№ 37) 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՍԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ մարտի 20-ի ընդհանուր ժողովը ցանկութիւն յայտնեց, որ խմբագրական Մասնաժողովը ընդհանուր ժողովի նիստերից մինում անդեկացին իր գործունէութեան ճրագրի մասին: Վարչութիւնս մտադրութիւն ունենալով շուտով նշանակելու ընդհանուր ժողով թէ այդ թէ ուրիշ մի բանի կարևոր խնդիրները մասին, հրահրում է ցանկացողներին յայտնել վարչութեան միջոցով խմբագրական Մասնաժողովին իրանց կարծիքները գրաւոր կերպով յիշեալ ճրագրի վերաբերմամբ մինչև ապրիլի 25-ը: (№ 37) 2—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՍԻՐՈՑ-ՃԱՐԱԿԻ վերնադրով վեպիկը աշխատասիրութիւն ՄԵՍՐՈՎԻ ԳԱՋԱՐԵԱՆՑԻ ԱՐՇԱՐՈՒՆՈՒ: Գինն է 40 կոպէկ: Ցանկացողները կարող են դիմել ԿԱԳՁՈՒՆ, ՄԵՍՐՈՎԻ Գաղարեանցին: (№ 37) 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՐԵՒԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ, սրանով յայտնում է ընկերութեան առաջին սերիայի, 1882 թիւին հրատարակած 5% օրիգինալների պ.պ. տէրերին, որ հին օրիգինալների փոխանակութիւնը նորերի հետ, վերջիչեալ սերիայի կապոնների ամբողջ թերթերով կը կատարվի ընկերութեան վարչութեան մէջ սկսած ներկայ թիւի ապրիլի 15-ից, ամեն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12 ժամ, բացի տոն և կիրակի օրից: Հին օրիգինալները նորերի վրա փոխելու ժամանակ օրիգինալների պ.պ. տէրերը պէտք է ներկայացնեն իսկական օրիգինալները՝ տպոններով: (№ 37) 2—3

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИНИЦА
HOTEL NIEMIECKI, «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՐԱՆՈՑ» գտնվում է ՎԱՐՇԱՎ ԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրոնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահավորված նոմերներ, որոնց սարք ու կարգը ամենալաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման: Նոմերների գինը 50 կոպէկից մինչև 3 ընդլի օրական, անկողնով և ծառայով: Հիւրանոցում կայ ընթացքարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն «Մշակ» և «Նոր-Կար» լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ: Կայ բնակարան, տեղեֆոն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիքներ: Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում: (№ 21) 10—130 (2.)

ԱՎՈՒՉԻ ԵՒ ԸՆԿ.
Խնամարձար խնդրում է չերամի սերմի յարգելի առնորդներին դիմել ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆԸ, կամ Թիֆլիսի չերամագական կայարանը: Մեծ քանակութեամբ առնորդներ թող բարեհաճեն դիմել Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամ պ. վ. Ա. ՍՈՒԼԻՄԱՆՈՎԻՆ, Թիֆլիսում, Կովկաս, Նիկոլաեվսկայա փողոց, տուն № 39. Գ. Աւիզիի սերմերը ծախվում են 1, 3, 5 և 10 զօրտնիկ կշիռով արկղներում, հաշվով իւրաքանչիւր զօրտնիկը 60 կոպէկով: Միմի լաւութեան երաշխաւորութիւն կարող է լինել այն, որ ինքն պ. Աւիզի վարձատրված է պատաւար դիպրով և ցելուէր սերմի պաշտօնական հայթայթող է Թուրքեստան կրկում: 14—17 (2.) (№ 140) Թ. ԱՎՈՒՉԻ

Вышла изъ печати, въ Москвѣ, новая пьеса (работъ) подъ названіемъ „Terpsichore“, С О Ч. В. А. П Ѣ Л Л И Н О. (Op. 20) ПЪНА 60 коп. Дрѣѣ трети сбора отъ продажѣ пьесы поступить въ пользу семействъ пострадавшихъ отъ катастрофы 6-го января. Продается въ муз. магазинѣ Четверухина (Головинск. просп.) и другѣихъ магазинахъ. № 34. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԻԳԱԿԱՆ ՊՐՕՖԵՍԻՈՆԱԼ ԱՐՀԵՏԱՆՈՑԻ ԱՐՀԵՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ ԴԱՍԵՐ.
1) Հանդիմանի և սպիտակեղէնի ձևի դասեր Գլոգրիսկու մեթոդով և Շեդդերի Ֆրանսիական մեթոդով:
2) Կարի դասեր մոդային ժուրնալներով:
3) Հարվակարի և զանազան ձևազարդների դասեր:
4) Դասեր տարրական և ծխական դպրոցների ուսուցչուհիներ պատրաստելու համար:
Վճարը ամսական 2 ընդլի, երկու անգամ շաբաթը 5-ից մինչև 7 ժամը երկու լեան: Տարրական և ծխական դպրոցների ուսուցչուհիները կարող են այցելել դասերը ձրի: (№ 23) 15—40

(№ 19) Գ. Գ. ԼԱՐՇԷԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ՊԱՀԵՏՈՒՄ ՄԻՆԱՅՐՈՎՈՒՄ ԿԱՌԱՐՁԻ ԿԱՌԱՐՁԻ ԿՐԱՆ, մազադին № 174, ՄՍԱՑՎ ԱԾ ԵՆ ԹԱՐՄ ՍԵՐՄԵՐ ԲԱՆՋԱՐԵՂԵՆԵՐԻ ԵՒ ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ: Պրէսիուրանները ուղարկվում են ձրիապէս: 16—25

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹԵՍԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԵՒ ՊԱՀԵՏՆԵՐԻ Կ. ԵՒ Ս. ՊՕՊՈՎ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԻ

БРАТЯ К. И С. ПОПОВЫ

Վարչութիւնը Մօսկվայում, Կոնստնցիի Մօսա փողոցում, տուն Տրետեակով եղբայրների. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԱԳԱՋԻՆՆԵՐԸ

- ՄՕՍԿՎԱ, Կոնստնցիի Մօսա, տուն Տրետեակով եղբայրների.
- Ստրասնոյ վանքի մօտ, տ. Գուրբովինի.
- Կալուժսկայա վ. օրոտա, տ. Գալլիլի.
- Կրասնիսկայա վ. օրոտա, տ. Գոլիկովի.
- Տաւրմոսկի հրապարակի և Սիմոնովսկի փողոցի անկիւնում, տ. Կոնիչկինի.
- Կլինսկի վ. օրոտա, Լիբրանսկո-Լինսկի առևտրական հաստատութեան մէջ, № 32.
- Միանիցիի վ. օրոտա, տ. Ֆիրսանովի.
- ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Նիվսկի պրօսպէկտ, Կազանեան մայր-եկեղեցու դիմաց, տ. Գանսեի.
- ՎԱՐՇԱՎԱ, Սենատորսկայա փողոց, տ. № 461. Նօլի-Սլէտ փողոցում, տ. Կոմս Սարաբիլու, № 1252.
- ՎՕՐՈՆԵՑԻ, Բոլշայա Դվորսկայա փողոց, տ. Սամօֆրովի.
- ԿԻԵՎ, Ալեքսանդրովսկայա փողոց, տ. Լիվիովի.

- Կրեչչադիկա, տուն, Կիլգերի.
- ԱՍՏՐԱԿԱՆ, Եկատերինեան (Մօսկովեան) փողոց, հայոց Աղաբաբեան դպրոցի հոգաբարձական խորհրդի տուն.
- ԲԱԳՈՒ, Գուբերնսկայա և Յիլիանովսկայա փողոցների անկիւն, տուն Մէլլիովի.
- ՎԻՆՈ, Մեծ փողոց, Թատարնի դիմաց, տուն Պուկլիսկայի.
- ԳԻՆԱՔՈՒՐԳ, Պետերբուրգեան, փողոց, տուն Լեվիտի.
- ԵԿԱՏԵՐԻՆՍՈՒՊՈԼԻ, Նօվո-Գոստիննից փողոց, տուն Զիլիտի, խանութ № 2.
- ԵԿԱՏԵՐԻՆՍՈՒՐ, Կրասնայա փողոց, տուն Կոնանինի.
- ԵԼԵՑ, Տօրգովայա փողոց, տուն Նալարովի.
- ԿԱՋԱՆ, Վոսկրեսնսկայա փողոց, Բարկինայի տանը.
- ԿԱՄԵՆԵՑ-ՊՕԴՈԼՍԿ, Առևտրական հրապարակ, քաղաքային վարչութեան տուն.
- ԿԻՇԻՆԵՎ, Գոստիննայա և Գուբերնսկայա փողոցի մէջ անկիւն, տուն Շելիպի.
- ԿՕՎՆԱ, Պետերբուրգեան փողոց, տ. Պոխարովի.

- ԿՈՒՐՍԿ, Մօսկովսկայա փողոց, տ. Գաղիովայի. ԼՕԳՁԻ, Պետրովսկայա փողոց, տուն Կոնյատախի, № 783.
- ՄԻՆՍԿ, Գուբերնատորսկայա փողոցի և Սօբօրնայա հրապարակի անկիւն, տուն Պոլիակի.
- ՄՕԳԻԼԵՎ (Նախ.), Բոլշայա Սարգովայա և Պօլսովայա փողոցների անկիւն, տուն Լեվիտի. Նիվսկի-Նօվո-ՎՕՐՈՒՄ, Մեծ Պետրովկա, տուն Մակէիվի.
- Նիվսկի բազար, տ. Բլենովի.
- ՆԻՎՈԼԱՎ, Սօբօրնայա փողոց, տ. Միրոննիկ. ՕԳԵՍՍ, Գեբրեսովսկայա փողոց, տ. Չէրեպենիկովայի.
- ՕՐԵՍՈԼ, Բոլշովսկայա փողոց, տուն Զօրինայի. ՊԵՆՁԱ, Մօսկովսկայա փողոց, տուն Շելիպի. ՊՍԿՈՎ, Սերգիևսկայա փողոց, տուն Գերասիմովի.
- ՐԻԳԱ, Խղլեսովսկայա փողոց, տուն № 6. ՐԻՍԶԱՆ, Պօլսովսկայա փողոց, տուն Շուլցինի. ՐՕՍՏՕՎ (Դոնի վրա), Մեծ Սարգովայա, տուն Սօբօրնայի.

- ՐԻԲԻՆՍԿ, Կրասնովայա փողոց, տուն Զիմինի. ՐԵՎԵԼ, Գլինիանայա փողոց, տուն Գեմինի. ՍԱՄԱՐԱ, Դվորեսնսկայա փողոց, տուն Շիբաևկայի.
- ՍԱՐԱՏՕՎ, Նիկոլաեվսկայա փողոց, տուն բողոքականների եկեղեցական ընկերութեան.
- ՍԵՎԱՍՏՕՊՈԼ, Նախմովսկի պրօսպէկտ, տ. Մարտրովի.
- ՍԻՄՖԵՐՈՊՈԼ, Պոլցեյսկայա փողոց, տուն Պամանովի.
- ՄՕԼԵՆԿԱ, Բլազովէչնսկայա փողոց, տուն Պավլովի.
- ՏՎԵՐ, Միլլիանայա փողոց, տ. Սվէտօօրովի. ԹԻՖԼԻՍ, Գօլովինսկի պրօսպէկտ, տուն Միրմանովի.
- ՏԱՄԲՕՎ, Նօսովսկայա փողոց, տուն Գրիգորիայի.
- ՏՈՒՍԱ, Կիևսկայա և Բեդիմնայա փողոցների անկիւն, տուն Շչերբաչկովայի.
- ԽԱՐԿՈՎ, Պետրովսկայա փող., սեփական տուն. ԵՆՐՕՍԼԱՎԼ, Գոստիննից դիմաց, առաջին կորպուս, № 11 և 12.

Վարչութեան և սեփական խանութների հեռագրական հասցէն է՝ «**Ксеноносовъ**»

Պ Ր Ե Ց Ս Կ Ո Ւ Ր Ա Ն Տ		Պ Ր Ե Ց Ս Կ Ո Ւ Ր Ա Ն Տ	
Ան թէյ	№ 0, ֆունտը 4 ը. — 4.	Ան թէյ	№ 5, ֆունտը 2 ը. 10 Կ.
»	№ 1, » 3 » — »	»	№ 6, » 1 » 90 »
»	№ 2, » 2 » 80 »	»	№ 7, » 1 » 70 »
»	№ 3, » 2 » 60 »	»	№ 8, » 1 » 50 »
»	№ 4, » 2 » 30 »	»	№ 9, » 1 » 40 »
Ութերորդ մասը	18 հոպէկ փաթեթին	Փաթեթի 3 մախալանոց	5 »
	25 »	» 3 »	10 »
	30 »		

Ընկերութեան թէյերը ծախվում են մաս մաս՝ ֆունտ, կէս ֆունտ, քաւարդ ֆունտ, ութերորդ ֆունտ, գլխաւոր պահեստում, Մօսկվա, Ալեքսեւովսկի փողոց, Ալեքսեւովսկի վանքի մօտ, սեփական տան, որտեղ և կայանում են կառավարական բանդիւթները, որոնց բացակայութիւնը սպառող է, թէ փաթեթը կիզո է, որի վրա խնդրում ենք մեր թէյը գործածողներին ուշք դարձնել: Վ Ա Ճ Ա Ռ Մ Ա Ն Ք Ա Յ Մ Ա Ն Ե Ր Ը:

Թէյը պատուով ուղարկելը եւրօպական Ռուսաստանում՝ ընկերութեան սեփական խանութները իրանց հաշին են վերցնում և ոչինչ դիմումն չէ լինում: Տրամապօրով ուղարկելիս, երբ պակաս չէ 50 ֆունտից կամ 100 ընդլու. արժեքից, առնվում է 14% դիմումն. իսկ ուղարկելու միւս բոլոր ծախսերը՝ դրվում է գնողի վրա: Երբ թէյ են ուղարկ ստանալ ընաւթնից պակասով, պէտք է ուղարկել իբրև գրաւական՝ ոչ պակաս քան ամբողջ պատուէրի արժեքի 15% ը (Թէյը ուղարկվում է բացառապէս «Րուսիայի Օրշչեստովի» և «Նաղէթա» ընկերութիւնների միջոցով): Իսկ տրամապօրային գրաւանակների և երկաթուղային գործակալների ստացականները, իբրև ապացոյց, որ ապրանքը նաւով է և պակաս է անյապաղ ուղարկվին այն խանութը, որտեղից ուղարկված է ապրանքը: (№ 27) 4—5

ს ა რ ა

„**ՎԻՆԵՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ**“

(**ВЕНСКИЙ МАГАЗИНЪ**)

Պարզիկանից Պրոսպեկտի վրա, առաջին դիմացկային հանգիստ, սուս Վրդիվանից
Ստացել է և ք ՄԵՐ ԲԱՆԱԿՈՒԹԱՄԲ գարնանային և ամառային
սեզոնի համար ՏՂԱՄԱՐԿԱՆՆԵՆ և ԵՐԵՎԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ ամե-
նախըջին ձևի: Ապրանքների լուսավորման համար փաճառատներ լիովին
կրպակաբարում է:

Գնեք և ամեն քիչ ամառային էն: խոստովորեան եղբայրներ

№ 28

4-5

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ԳՐԻՎՆԱԿԻ զեղազորական մագազինում

ԱՍՏՅՎԱՍ ԵՆ քիվիական **ՆԵՐԿԵՐ** զատիկ ձուերը ներկերու համար, ՄԵՏԱԼԱ-
ԿԱՆ կապիտուլներում, նոյնպես և ուրիշ տեսակ ամենատանջառ ՆԵՐԿԵՐ, որոնք ներկում
են հաւասար և զեղեցիկ գոյներով առանց ձուերը կեղտոտելու: Տրվում են հրահանգ-
ներ: Կան մագազինում զատիկ **ԽՈՐԵԳԼԵՆԵՐԻ** համար ՎԱՐԳԻ և ԼԻՄՕՆԻ իւղեր, ՎԱ-
ՆԻ, ՇԱՅՐԱՆ, ԿԱՐՈՒՍՏՐ (գարիչին) և այլ անհրաժեշտ նյութեր:
Մագազինում ծախվում է սեփական լարբարտորիցում պատրաստած 09ԲԿՈԼՕՆ:
(№ 34) 5-10

Ա.Տ.Ա.Մ.Ն.Ա.Բ.Յ.Ժ. Ն.Յ. ՕՐԲԵԼԻ

Սոյախիսյա փողոց, սեփական տանը №№ 15-16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտան 8 ժամից մինչև 10 ժ. և երեկոյան 4 ժամից մինչև 6 ժ.
Կիրակի և տոն օրերին առաւօտան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ:
(№ 145) 34-150

ՎԱԿԱՅԻ ԳՐԻՎ

КАХТИНСКАЯ ВИНА

КАВКАЗЪ

АЛЕКСАНДРА Э. ТУНЦЕВА

Складъ „КАВКАЗЪ“ на Микайловской ул. д. Котрипа гор. Тифлисъ.

Կ Ա Խ Ե Թ Ո Ւ Գ Ի Ն Ի

ՊԱՀՏՍԻ ԲԱԺԱՆՈՒՆԵՐ Սոյախի, Սերգեյևի և Սոյախի փողոցների անկի-
նում, ա. Մրդոնի:
ԵՆԵՐՈՎ 20 կոպեկից մինչև 1 ռուբլի 50 կոպեկներով, աւելի էժան:
ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ են պատուէրներ օտարաքաղաքացիներին՝ պատուէրներ կատարվում
են շուտ և ճիշդ կերպով: (№ 19) 8-10 (2. 5.)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԹՐ ՀԻԱՆԳԱՆՈՑ

ԲՈՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆԻ
(Կրկին, վ օրոնցովի արձանի նմանի)
Հիւանդներին շնորհում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ԱՌԱՍՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ—11-12 ժ. կիրարժու. թեան (և ատամնաբու. գ.) սիֆիլիսի և աքոսմալի
Գ. Բ. ԲՈՒԳՎՈՎՍԿԻ—10-11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆՔՈՒՆՎԱՆՍԻ—11 1/2-12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
Մ. Բ. ՔԱՆԱՆԵԱՆ—12-12 1/2 ժ. կանանց ց. և կանխարժու. թեան:
Ի. Ֆ. ՊՐՍՏԱՍԵՎԻՉ—12-1 ժ. սիֆիլիսի, կոկորդի և զիբի:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ—12 1/2-1 ժ. ներքին և երեխայոց ց.
ԵՐԵՎՈՆԵՐԸ
Ա. Բ. ԱԼԵԿՍԵՅԵՎ—5-6 ժ. ներարդային ց. և երկարարժու. թեան:
Ա. Մ. ՓՈՂԻՆԵԱՆ—5-6 ժ. երեխայոց և ներքին ց.
Ա. Ա. ՆԱՌԱՍԱՐԳԵԱՆ—6-7 ժ.
Ա. Ա. ԳԱՂՈՍՄԿԻ—6-7 ժ. կաշուի, ցուրերի, սիֆիլիսի և վիրարժու. թեան.
Վճար—50 կոպե: Համարների (կոնսիլիումի) համար առանձին:
15-52 (3) 90-№ 79
Հիւանդանոցի վերադասուչ բժշկապետ Կառապետյան

ԿԱՇՈՒ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Ա. ՋԱՐԳԱՐԵԱՆՑ, Փ. ՎԱՐԴԱՋԱՐԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԿ.

պատրաստում է
ՊՈՒՌՎԱԼ, ՍՏԵԼԿԱ, ՊԱՂՕՇ
ԸՆԾԻՐ ԵՒ ՍԱԿՆԵՐԻ:
Պայմանների մասին զինք գործարարը ԵՐԵՎԱՆԻ ՇՕՍԵԻ վրա, գլխավոր մաս:
№ 32. 6-10 (ե. 2.)

Մ. Ի. ՄԱՆԴԸԼ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՈՒՆԵՐ

ԳՈՒՍԿԻՆՍԻ ՊՐՕՍՊԵԿՏ, ՏՈՒՆ ՄԵՐՄԱՆՏՈՎԻ

Մովսիսյի առևտրական տունը պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի հասարակո-
ւթեան, որ ստացված է մեծ քանակութեամբ գանազան տեսակ գարնան և ամառայ,
կր սեփական գործարանում պատրաստած, տղամարդկանց և երեխայոց շորեր ամենախը-
ջին ձևերի: Վաճառումը գործարանի գներով է, առանց սակարկութեան (безъ запроса).
Յոյր սպանքների գները զրկած են թերթիկների վրա և ոչինչ փոփոխութեան չէլի-
նի:

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԱՌԵՏԻՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ Հաւատարմաար **Ս. Ռ. ԴՈՎԼԱԹԵԱՆ**
№ 32. 3-5

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԱՎԻՐ փաճառական կասկարգին պատկանող
Խաչքանչիւր անձի համարու ՄԱՏՅԵԼԻ ՉԵՆՆԱՐԿ առևտրական հաշարարու-
թիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԼԵԱՆԻ

ՉԵՆՆԱՐԿ ԱՌԵՏԻՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տիրաների լիակատար աղւեսակներով, 1-ից մինչև 10.000 ռուբ. համար, 10/օ-ից մինչև 12/օ
Վաճառվում է կարաց Մովսիսյանի բանկային գրասենեակում և հեղինակի մոտ.
Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք զինում են վերջին հասցով՝ Ս. Մ. Մա-
նուէլյանց.
Գինն է 1 ռուբլի: Փոստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 83-150
(91-№ 95)

ПАРФЮМЕРИЯ
ВИКТОРИЯ РЕГИНА
РОЯЛЬ - БОНГО
ИКСКОРНАКЪ И ВИДЕТЬ
О-ДЕ-БОЛОНЬ ЦВЕТОВЫЙ
РАЗНЫХЪ ЗАПАХОВЪ
Въ высочайше утвержденномъ Императ.
Ком. Товариществъ торговли алко-
наренными товарами въ Тифлисъ.
(91-№ 57)

ROSE-ROSE
ROSE-ROSE
ROSE-ROSE
Սուրճահատիկների
Վաճառարան
Սոյախի փողոցի
համար 15
Տիֆլիս
Հոստի
45-50 (5)

ՊԱՆՍԻՕՆ ՏԵՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ԲԱՐՋՐԱԳՈՅՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԻՅ ՀԱՍՏԱՏՎ ԱԾ

ԳՐԱՆՈՒՑՎԱՆ ԵՒ ԲՆԱԿԱՆ ՀԻՆԳ ԴԱՍԱՐՆԵՐՈՎ

Ընդունում է պատրաստում է աշակերտներ զինաղային, թելալան ուսումնարանի,
կարգրեան ձևարանի մինչև հինգերորդ դաստան. նոյնպես զի մեղմ թել, տեխնիկական և
այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար:
Պանսիոնում առնդվում են կրթն, հայոց եկեղեցական պատմութիւն, մեկնութիւն պա-
տարաղի հայոց, հայոց լիզու (հայերի համար), առսերին, ֆրանսերին, գերմաներին, լատի-
ներին, յունարին, վրացերին, թուրքերին, լեզուներ, թուարանութիւն, աղբերա, երկրաչափու-
թիւն, ընդհանուր պատմութիւն, առնաց պատմութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն,
Ռուսաստանի աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, նկարութիւն, գրութիւն, խմբա-
կան երգեցողութիւն, նրաժողութիւն, պար, մարմնամարզութիւն:
Աշակերտներ ընդունվում են թոշակաւորներ, կիտալիշակաւորներ և երթեկներ:
Պանսիոնում զանախոսում են զինաղայական և թելալան ուսումնարանի ուսուցիչներ:
Հասցին. Թիֆլիս, Сололаки, Вельяминовская улица, домъ № 11.
(№ 148) 10-20 (6)

Լոյս տեսու երկրորդ հրատարակութիւնը **«ՓԱՌՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»** պատկե-
րի գինն է 100 հատի 60 ռուբլի, 50 հատի 35 ռուբլի, 25 հատի 20 ռուբլի, 1 հա-
տի մի ռուբլի, ձմեռապարհածախար զմեծաողի հաշուով է: Կամեջողները կարող են ու-
ղարկել պաշտուչ 1/3 մասը և պատկերները ստանալուց յետոյ փողը կը վճարեն պոս-
տով: Հասցին. Москва, армянская церковь, Ивану Гечеву.
№ 30. 3-3